

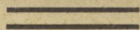
I. 247. 137

ЗЛОБИ ВИДУМКИ

Д-ра ІВАНА ФРАНКА.

Написав

Іван Верхратский.

У Львові.

З печатні В. А. Шийковського.

1907.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001016523430

J. 247. 137

1963 K 367 / 194

Тут поміщені злобні видумки п. Івана Франка в галицько-руських писаннях відносячі ся до моїх виданій; лиш принагідно згадають ся декотрі завистні витребеньки п. Івана Франка на деяких других писателів, передовсім же єго посмертна критика на бл. п. Івана Гушалеви́ча. Вперве написав я одвітні уваги на статю мені противну р. 1903. (в 15. томі „Записок Наукового Товариства імени Шевченка“); пізнійше на декотрі свіжі видумки п. Івана Франка я наспорив дещо нового, та хоть написав зараз по появленю Франківських фальшів мої замітки, я їх не оголошував печатно, бо зайнятий кінченем зоології призначеної до науки університетської (над тою книжкою я працював 4 повні літа) я не мав часу розбивати своєї сили на печатане полеміки. А і дальше я був надто зайнятий иншими ділами передовсім же ладженем і виданем учебників шкільних, ілюстрованої ботаніки (1905 р.) і такої же зоології (1906 р.) на низші класи шкіль середних; на другий курс 1906. і на рік 1907. я призначив виготовленє і виданє ілюстрованої мінеральогії і ілюстрованої зо-

ольогії на висші кляси шкіл середних. Опісляж с. є аж 1908. року задумав я дати одвіт п. Івану Франку. Та стало ся мені велике нещастє: в половині 1906. року захо-рував я нагло і вельми небезпечно; вправді думав я, що знявшись як-так на ноги я змо-жу виладити хоть мінеральогію і зоольогію на висші кляси, та скоро пізнав я, що моя сла-бість того рода, що не зможу виконати такої важкої роботи. Се моє постановлене конечно-стю спонукане може утішити руду зависть декотрих людців; та таки мені самому не принесе оно жадної материяльної шкоди; ви-дане згаданих учебників мусіло-б одбути ся власними грішми і стояло-б яких 5.000 корон котрі би лише з трудом дало ся стягнути че-рез розпродаж книжок по довших літах; за мою працю, вельми важку працю, не получив би я нічого. Але для нашої справи єсть се шкода велика. Та годі богато говорити! Ста-ло ся!

Колиж я не можу вже тепер заняти ся ладженем нових книжок шкільних, то приняв ся я о рік скорше, ніж первісно задумав, за печатне опровержене злбних видумок п. Івана Франка, котрий, як видко, зовсім легковажить собі нашу руску публику і пише, що єму по-добає ся, при звичасний вже до того, що єму ніхто не буде противити, а єго фальши прий-муть ся мов суцая правда.

В 15. томі „Записок Наукового Товариства ім. Шевченка“ II. 1903. в ділі Miscellanea знаходить ся стаття під наголовком: „З історії української молодіжи в Галичині 1871—1884“, де на стор. 17. „безіменний“ автор діткнув мою особу і представив річ невірно. Тото місце звучить: „посипались на »Друга« величезні кулі з редакції »Слова« і »Сіона« — от востока і запада, навіть в кузьні тогдішнього найбільшого поета п. В., котрий видав навіть і розіслав по сьвящениках окрему брошуру анатемізуючу »Друга« і его редакторів“. Тут помістив п. Іван Франко, подаючи сю статю, „безіменного“*) автора, не змінюючи в ній нічого, крім „правовиси“ з своєї сторони „цікаву“ примітку: „Автор має очевидно на думці брошуру „Отвѣтъ Пану О. Партицкому etc.“ і виписавши вповні наголовок моєї брошури подав виразно мое ім'я і назвище, чим утішив очевидно своє чуле серденько і оказав мені знову своє „широруське“ спасибіг а заразом показав, що він як всюди в

*) Сей „безіменний“ автор був тогді під час видавання „Друга“ правником, а тепер єсть урядником. Яко правник належав до редакції „Друга“, де писав крім де чого иншого оповідання могольно позліплювані по часті з декотрих других письменників, іменно з Гоголя. Писаня „безіменного“ автора зовсім без таланту, жадної не мають стійности. I. В.

своїх »критиках«, психічних аналізах і бібліографічних поданнях єсть поверхний і недокладний. Не „Отвѣтъ“, тільки в о ігіналі було „Одвѣтъ“, річ в фейлетоні звичайної газети без великої ваги, в науковій статі, за яку певно кладе п. Іван Франко своє писанечко, важна а єї не шанованє оказує лише недбалість і неточність. Згідне вираженє в кузьні тодішнього найбільшого поета (розуміє ся тут п. Іван Франко невинуватий, бо він статю „безіменного“ автора помістив „без змін“) і виразне виписанє мого імени і назвища в приписці, все указує на невідрадні відношеня в лоні товариства, що зве ся „науковим“, рівно як і зовсім ненауковий, чисто Франківський, пристрастний тон в органі, що має бути науковим, нападанє личне дійсного члена того товариства се все відсловнює ширшому кругови мерзку незгону, яка панує в тім товаристві і дає нагоду людям подальше стоячим до заміток в роді: „щось воїть в нашій Коломії“ та шкодить вельми і самій народовецкій партії.

Шкодливим єсть також спосіб писаня п. Івана Франка, що хоче всюди уважати ся за довершеного знавця языка малоруского, кузьня (з прихилєнєм до польского: kuźnia). П. Іван Франко нехай собі зятямить, що в рускім повинно ся так писати, як наш люд говорить: кузня, лазня (парня), возний (а не: возьний), морозний, пізний, красний, яєний і

пр. Річ то дуже мала, маленька, але дійсно аж гидко стає, коли і „архїлітератам“ приходиться ся пригадувати елементарщини.**)

»Безіменний« автор пише: „Кузьня найбільшого тодішнього руского поета“. До писання поезий, іменно в засягу мною обраним дуже штучно утворених виразів, кузнї не було і потреба: бесїда моїх творів — се можу сказати з доброю совістю—єсть чисто народна, а коли утворив яке слово нове, то єсть оно правильно утворене а основує ся на людській річи. То доперва пізнійше повставали кузнї, в котрих незнанє язика клепало на швидку таке добро як: ріжноманїтний, одноманїтний, підпорядкувати, змрік, стисло науковий, Чехи можуть бути горді на свого поета, богатьох і пр. пр Твердженє „безіменного“ автора, що я розіслав священникам мою брошуру, єсть зовсім ложне (або як гуртковці пишуть: це брехня!). Я не післав ні одному священнику моєї брошури. Впрочім була она печатана тільки

**) П. Іван Франко пише єще „молодіжи, виткнули би ми і те, та годї змовчати, що молодїж. genit. молодїжи пишуть тепер майже всі літерати народні, хоть люд в многих околицях такої говорить молодїж, молодежи або молодь, молоди Коли говоримо мід, меду, а не мід мїду, то по щож заводити тое іканє непотрібно. В декотрих околицях буває іканє неправильно і у люду. I. B.

в 1.000 примірниках, а тоту брошуру продавали книгарня Ставропигийска в Львові і кн. Білоуса в Коломиї. В статі „Безіменного“ написано так хитро, що видає ся, наче б я був противником всякого поступу і противником молодежи тодішньої, університетської „дуже поступної“. О скілько се правда, викажемо пізнійше. Не вірно також сказано, що крім „Слова“ і „Сіона“ я також виступив против „Друга“. Не також, але я перший виступив против „Друга“ в моїй брошурі. Впрочім я лише критикував літературну вартість „Друга“, переважно єго ничевість язикову. Хоть моя критика була й остра, таки впадає в очи, що п. Івана Франка я оцадив і не чіпнув єго ані разу. Вправді язик п. Івана Франка оказував також фальши, та дав я єму спокій для певних причин. Межи всіми писателями „Друга“ був лиш один Іван Франко, котрий показував талант писательський. Він доперва зачинав писати; тож не хотів я єго строгою критикою знеохочувати.

Саме в час, коли то я печатав свої стихи власним накладом, без всякого вигляду на зиск, в часі дуже слабого у нас руху літературного, приїхав був до Львова пок. професор М. Драгоманів. Професор кієвського університету, чоловік ширшої науки, при тім чоловік дуже вимовний, у нас він всюди зробив як найлучше вражене. Драгома-

нів звернув більшу увагу на мене, мабуть задля живійшого, як на той час, мого заняття маюрускою літературою, посітив мене кілька раз в мешканю і говорив зовсім свободно. Він схлібляв мені, однакож я чув таки добре, що в багато річах ми розходимо ся. Драгоманів бачучи мої поезії заохочував мене піднести в поезиях „нові ідеї“. Хоть зпочину він виразив ся загально, так я менше-більше зорієнтував ся, чого він бажав. Я не давав рішучого одвіта, але примітив, що уважаю поезию не моім фахом, а хоть пишу тепер стихи, то лишень радше для розвиваня самого язика у нас занедбаного. Остатний раз, коли був у мене пок. професор Драгоманів, я власне мав вже напечатаних кілька пів аркушів моїх „Баск“. Переглянув їх Драгоманів а байку »Білко і лихий пан« прочитав два рази; ему она сподобалась; по его думці она звязнійше написана, ніж Рябко Гулака - Артемовского. Одного слова не розумів, іменно:

Білка взяли за кудри

Та знов его на удри —

на удри я ему мусів толкувати. З етимологічної правописи навіть такої, якої я ужив в моїх виданях (вовкъ, жовтий, мовивъ), покійник не дуже був вдоволений. Казав, що знаміряє нову ввести правопись, і на картці (десь ще і доси маю єї межі шпаргалем) переписав мою байку: Лисиця і Львиця.

Лисиця регіт підняла!

Одної львиця львятко має etc.

Драгоманів говорив зо мною, як впрочім і зо всіми нашими людьми цілком свободно Нині очевидно він наміряв мені сказати більше. Ото-ж почав від того, що нам передовсім випадає повалити всякі авторитети, котрі у нас лише спивають діло. Я займаючи ся тільки язиком, а не політикою, одвітив, що в зачерку мною обранім і роблю те, іменно уважаю язиче, яким переважно у нас писали, яко зовсім безцінне, а навіть шкодливе в загалі для розвитку русчини у нас, тому то виступаю против язичя, хоть, скільки можна, не тикаю личності. На те Драгоманів: те все ще за мало, слідує вам передусім повалити авторитет священників, бо они на Руси головно за порою здорового поступу. Сему я рішучо спротивив ся. Не знаю близше — говорив я — вашого священства на Україні, але у нас в Галичині переважно священники чесні і патріотичні. Против наших священників виступати рускому патріоту, по моім розсуді, була би річ пуста і шкодлива. Подумайте: цілий рух руский в Галичині викликали священники, піддержали а і тепер головно піддержують священники. А і межі нечисленною рускою інтелігенцією світською головні діятелі то синове руских священників. Навіть і новий народний напрям розчав ся в Галичині священниками: Маркіян Шашкевич, Яков Головацкий і Іван Вагилевич були рускими священниками.

Переважну часть твердяків між нашим священством не належить оціняти дуже строго. Де їм було навчити ся малоруского язика; реваїйші з них рвали ся писати, писали так, як їм видавало ся найлучше, кождий співав, що так скажу, на самоїлку, а церковний язик, котрого учили ся в сіменищи, побивав річ народну, якої систематично вперед у нас не вчив ніхто. Отож і твердякам переважно не приписую абсолютно злої волі. Многі з них дійсно думають, що «язиче», яким пише „Слово“, то самий чистий язик, котрим говорять і в Москві і Петербурзі. Виступаючи против священикам рівночасно треба би підкопати віру і наш обряд. Тим часом грецько-католицький обряд тут в Галичині є одною із головних твердинь рускости. Ото-ж мали-б те все розрушати, що власне держить нашу так тяжко занепавшу народність. Я не буду класти огню під рідну стріху. Ширене атеїзму людом уважаю шкодливим для всеї суспільности.— Драгоманова моя заява видимо діткнула немилу; він звернув бесіду на річи літературні. Перед кількома роками я перетолкував Овідіи „Вітку бозу“. Драгоманів знав тоту „Вітку бозу“, я-ж ему її післав. Він чудовав ся, що я міг перевести таку річ без жадної вартости. (Тут покійник помилявся: оповідане тото зображене психологічно вірно, а хоть не служить «новим ідеям», однакож має велику

стійність артистичну, тож переложено „Вітку бозу“ з англійського майже на всі язики європейські). Я-б вам — казав покійник — поручив до перекладу інші твори, в котрих плекають ся нові ідеї, передовсім же повісти Золі. На те порекнув я трохи нетерпливо: Золі? мав би я переводити, то вже би волів щось класичного. (Повісти „Золі“ мають свою вагу; тільки вони пригідні для інтелігенції, а ніяк не годять ся для нашого люду а іменно для першого ознакомленя его з літературою; для люду потрібні повістки омавляючі домашні відношеня або по крайній мірі подібні до них случаї). Межи покійником Драгомановом а мною в поглядах на піддвигненє малоруского народа були значні різниці: я уважав піддвигнути наш нарід тихою, муравельною працею, економічним розвиванєм люду, ширенєм міжним почутованя національного і розвитком рідного язика, так що-б він був гідним середником образования. Питаній релігійних і обрядових я зовсім не тикав, лишаючи се самим священникам яко душстаровникам люду.

Хотячи працювати для народа я обрав собі скромну а вимагаючу великої праці пайку: досліджуваня і розвиваня рідного язика. Політикою я не займав ся. Хоть і дуже цінно язик народний, так з самого почину я був противником неприличного ввджєня в літера-

туру горівки і всякої простоти як приміром
в звісній з театру, чудній співанці:

Ей не сумуй мій Данилку,
Біє біду перебуде,
Одно згине, десять буде —
Нам того не знати,
А грати, співати
І пити горівку!

І в літературі і в звичайнім житю був я
тому противний. Люд*) уважаю коренем на-
рода, а корінь належить охороняти і плекати;
з того однакж не слідує, щоби лишень ко-
рінь мав значенє, а пень, гилє, листє і цвѣти
з котрих саме повстає овоч, були ні по чому.
Се-б був такий фальшивий погляд, якби при-
міром хто думав, що всі дерева належить ви-
копати і застромити в землю гилем, а коре-
нем звернути горі понад землю. Вже сама

*) Хоть як дуже цїнимо наш люд — і
менно єго язик — таки прийде ся нам ска-
зати по правді, що не одно з єго поглядів
треба поправити. І так приміром люд має о
υδως такий же погляд як старинні Греки. Я-
ко поступники мусимо той погляд уважати
надто загальним і несправедливим. Хоть знов
не дасть ся заперечити — тут сидить в мені
консерватист — що понайбільше оно так бу-
ває, як люд говорить. — Рудого уважає наш
люд завсїгди яко непевного, а навіть нечесно-
го. Се також фальшиве; можу сам сказати,
що мав професора рудого дуже благородного;

природа указує нам тут певну аналогію. Тож навіть такий учений, такий здібний і вимсвний чоловік, як Драгоманів, не міг мене переконати, що наш люд буде щасливіший від того, коли перестане частити до церкви, коли видрулимо ему з рук молитовники, а місто них встроимо ему переклади повістей Золі (котрих впрочім він би не розумів) і коли б те, що жертвує на Боже, він би пропив в корчмі. Се останнє навіть із зглядів чисто материяльних дуже було би шкідливе. Все-ж таки, коли селянин дасть на „Боже“, то ті гроши дістають ся в рускі руки, а священник, яко чоловік інтелігентний зуміє їх одвітно ужити, чи то на образоване своїх дітей в користь отчині, чи на піддержане рускої літератури, тимчасом гроши пропиті в корчмі зба-

вже яко мій професор він відзначав ся мимо своїх молодих літ великою ерудицією; тепер належить він до одних із первих світичей в своїм предметі в Европі. Правда, той професор мимо рудого волося дуже пристойний мужчина а око его повне, інтелігентне, ясне говорить про его душу і бистроту ума. — Правда — от з мене знов консерватист! — найчастійше лучає ся, що люде руді відповідають тому, що о них говорить наш кмітливий люд.. Іменно коли рудько має очи капріві, мов кріличі, то найчастійше одвічає тим очам і душа: *mens foeda in corpore foedo*. І ще багато інших случаїв. I. B.

вляють мужика сил і здоровля а збогачують
єдино лиш корчмаря.

Я відвідував також і покійного Драгома-
нова в готелю (в котрім то саме було, вже
тепер не нагадаю, мабуть у Жоржа). Остатний
раз, коли прийшов я до Драгоманова, був у
него увеличений „поет“ народовців Федько-
вич. Драгоманів для прийнятя гостя поставив
тарілку з тїстами і цукровинем перед ним;
та Федькович відсунув тарілку щось незрозу-
міло пробовкуючи, відтак витягнув з штанів
(Федькович все убирав ся по гуцульски) кап-
шук, скрутив собі „дзігарку“ і яв з найбіль-
шою флегмою курити. Те поведене Федько-
вича видало ся мені незвичайно чудним, та
аж тепер оно мені зрозуміле: по гуцульски
приймає ся гостя горівкою, а не цукровинем,
чого у Гуцулів зовсім не суває; хто знає, мо-
же Федькович еще бажав, щоби не лише при-
пивати, але по гуцульски цілювати ся по ру-
ках.

Мені видав ся Федькович мимо те, що
був то чоловік собою okazaний, дуже несимпа-
тичний. Говорив спровола цідячи кожде сло-
во крізь зуби і поморгуючи при тім від часу
до часу коротко стриженим усом. Я взагалі
оціняв Федьковича инакше, ніж переважна
часть народовців. Я високо ставлю кілька его
поезій написаних справди з поетичним жаром
(в збірнику вид. Богданом Дідицким) і живі

образки люду в его оповіданнях — та на тім конець. Всі его переспіви з Шевченка в роді: »Кохайте ся чорноброві да не з умерлими« его „пюрця“, его »драми« в оригіналі і в перерібці мені зовсім не по нутру.

Федькович говорив вельми важно про мітольоґію Славян, яку задумав написати. Тою своєю »ученою« бесідою він мене не збудовав ні трохи а і Драгоманів при его словах неспокійно вертів ся. Жалую, що не записав собі зараз опісля дещо з тої розмови. А на вманя писати мені ніяк не хоче ся. Може бути, я не одно би — по тільки роках — тепер представив невірнo, тож лучше попере-
стати на самій згадці.*)

*) Коли Федькович запрошений »Просвітою« прибув до Львова, народовці вельми тішили ся, що він став урядником того народно-го товариства. Для повитавя купили єму ліру. В виданю Б. Дідицкого своїх поезий він сам писав, що з великим залюбованєм грав на лірі. Тож народовці задумали его просити, щоби заграв на лірі на концертї в народнім домі. Я тому був противний: не знаєм, як там він грає, ліпше наперед переконати ся. Уладім в касинї вечер довірочний, мужчинський, може бути відчит і грайба на ріжних інструментах а також і на лірі. Як покаже ся, що грає добре на лірі, попросимо его і на концерт. На те і згоджено ся. Пішли Федьковича просити на вечер. Федькович прийняв запрошенє. В означений день Федькович не прий-

З Драгомановом раз єще коротко стрінув ся, коли він відїзджав і раз тільки написав лист до него до Відня посилаючи єму мною видані «Байки» під адресом мені ним лише-ним; однак понеже адреса не була певна, так навіть і не знаю, чи той лист дійшов адреса-та. На тім і скінчило ся моє знаомство з пок. професором Драгомановом.

Коли пок. Драгоманів не міг позискати мене, тогді ще молодого, бо 30-літнього чоловіка для своєї ідеї, рівно як і декотрих других старших Русинів-народовців, так далеко легше тото удало ся єму з частию рускої молодєжи університетської. Єго пламенне слово прийнято тут без довшої розваги. Драгоманів опісля виїхав в Швайцарию, а відтак в Бол-

шов о годині 7. вечером, коли то мав зачати ся вечер; чекано на него до $\frac{3}{4}$ на 8, потім зачали самі грати, відбув ся також відчит («Воздух атмосферний» — відчит мав я), а доперва по відчиті по 9. надійшов Федькович — з лірою! Всі зацікавили ся дуже. Просять єго по одвітній перегодці заграти на лірі. Аж ту Федькович — хоть і прийшов з лірою — відмовляє. Просять єго, просять, аж вкінци з тяжкою бідою дав ся умолити. І сів з лірою. Став співати піснь ним самим зложеноу про св. Отця Николая, при чім на лірі грав так, що крутив корбою... О співаню і граню якімсь артистичнім і не говорити. Гості вислухали єго співаня і граня, повлескали і подякували. На тов Федькович: „дякую панцтво, що слу-

гарію. Пишучи спомин з Галичини присв'ятив і мені згадку, розумієсь в своїм освітленю, подаючи мене яко неуступного консерватиста і не одно розказане мною в горі привів на доказ моїх ніби то вспятних думок. Я справди і не причував, що кожде моє приватно виречене слово буде розважане і печатно подане до публичної відомости. Правда, що Драгоманів в своїх споминах о стілько був делікатний, що не подав моєго імени і назвища; далеко дальше пішов єго послідователь п. Іван Франко, бо нападаючи на мене, давного свого професора, він розкривав псевдоніми або непідписані мною статі, словом поводив ся так «культурно», як ніхто в культурнім світі. Свою згадку про мене закінчив Драгоманів словами

хал'и". Зовсім не вміти грати на лірі, писати, що ся грає з залюбованем і виступити перед гістьми з гранем — се справди чудно, вельми чудно, як і богато інших диварних річей того дивогляда... Розуміє ся, вже більше Федьковича не прошено на виступ ні на вечер, ні на концерт. Федькович убирав ся, як згадано, зовсім по гуцульски і споминав з великим запалом про „волю". Так горячого «волелюба» вибрали були Гуцули в Сторожинци на віята. Федькович яко війт так страшно кривдив Гуцулів (розказують, що мав їх навіть страшенно бити, хоть того не дозволює право), що перебравши ся зачали ся на него в ночі, коли вертав з кршми, і так єго збили, що відлежав добрий тиждень. Так то показує ся,

«чоловік здібний, але закопав свій талант». Лишаючи здібність в стороні, я маю про своє діланє зовсім инше понятє. Я працював в обраним раз напрямі безпроривно і невтомно не поострюваний і не піддержаний віким, навіть і тою партисєю, для котрої я з власної волі працював. Про успіх моєї праці я суду видавати не буду; коли она зла, так най пропаде, шкоди в тім не буде ніякої; коли-же добра, так як не тепер, то пізнійше, коли втихомирять ся пристрасти нивішних затійників, видасть одвітний плод для народа. То лише можу сказати, що я трудив ся совістно і з залюбованєм для рідного языка а для себе з того труду не мав користи ніякої.

що то легше про «волю» говорити і ходити в гуцульській ноши, ніж справди для люду зробити що доброго.

(В «Літературно-Науковім Вістнику» 1901 р. книж. 12. ст. 175—177. находим: „Федькович, концертант і прелегент“. Статю сю написав п. Іван Франко, опираючись на тім, що чув від мене про Федьковича виступ на довірочнім вечері. Той виступ так відбув ся, як я тут прописав; п. Іван Франко дещо додав з фантазії, тому я згадав тут про виступ Федьковича і дещо справив. Дам на той вечер зовсім не прошено, одвітно рішеню народовців; був то виключно мужчинський вечер.

Що до другої точки, „Федькович яко прелегент“, то се п. Іван Франко ви-

Коли гасла Драгоманові, а між ними нищене всяких авторитетів, прийняли ся mezi рускою університетскою молодезією, а іменно mezi рухливійшими робітниками газети літ. »Друг«, тогдішні 18—20 літні молодяки поставили обвалити всі авторитети галицко-руські. Кого-ж побачили на переді? Ото-ж ті молоденькі „гетьманики-народовці“ узріли в першій ряду мене. По їхній думці найпершим і найважнішим ділом було напасти на мене. Тож в »Друзі« почали мене нападати, що-б 30-літнього »старця« винести на „Тайгет“. Совістно оброблені твори народовця писані в народнім язичі починають обругувати. Правда,

думав. Я вправді коротко згадав, що Федькович дуже неприлично виразив ся про Богдана Дідицького і про „Слово“, але ані слова не сказав про якусь прелекцію Федьковича. Ніхто з нас не чув Федьковича прелегуючого. Було лишень так, що Федькович написав до виділу „Бесіди“ лист довгий про наші відношеня літературні, де дуже мало було гадок а дуже багато лайки на партію тверду. Богдана Дідицького, котрого він підчас першого видаваня своїх поезій так високо почитав, тепер назвав дуже по простачому, а також тим менем звеличав і „Слово“. Всі народовці, учувши такі красні слова голошені »поетом«, так як і голова бесіди Лавровський, були обурені, тим більше, що в самім листі, кромі пустого говірканя не було нічого). I. B.

що всі ті «критики», з виємом одного Івана Франка, самі ледви потрапили зліпити яку руску статю, а стихів таки і не вшкварили. До наруги і безчещеня однакож таки ще у них взяла ся охота. В тих то «критиках» не мож було дошатрити якої небудь критики; обругавши і обсміявши загальниками ціле видане, они на показ виписали одну коротку поезию і звичайну з російского якого автора кілька стихів для показаня, що ніби то писане ними критикуваного автора нічого не варте. Хоть і як штубаче тоє критиковане, таки по части оно причинило ся до спалюженя тих писаній, котрих і так межі публікою не було богато. Рідко хто основнійше слідив, переважно навіть і не читано тих поезий, вистарчило, що їх там десь скритиковано а властиво обругано. Коли на примір байки Глібова розхвалювано, мимо що більша часть тих баск навіть не годить ся, щоб була печатана, байки мої стріли взагалі саме у народовців дуже неприхильний приєм. Подібно і другі мої стихи. Про мої толкованя я тут говорити не буду. Смішно би було, если-б я що до язика хотів у «Друга» учити ся. Оригінальних поетичних творів дам тут вибір; тоті виданя суть досить рідкі; тож для вигоди всеч. Читателів подамо тут частину тих поезий писаних року 1876, котрі писарчуки „Друга“ обруговали. Всеч. Читателі зволють осудити, чи ті поезії, писані

тому літ 30, такі злі і чи гідною було річею
протів їх автора виступати.

Байки.

Лисиця і Львиця.

Лисиця регіт підняла:
Одноє львиця львятко має—
На тоє львиця одвічає:
Одноє вправді, але льва!

Старий рак і молодий.

До молодого рак старий так прорікає:
Чому то раченя назад все помикає?
Мете мов помелом; не гарно молодець!
Ти синку наперед йди сміло на-виростець!
На те рачок: коб ви ласкаво показали,
За вами ми слідком усі би простували...

Осел в городі.

Хороший був цвітник; як слід го доглядали
Городярі і все ворота заперали,
Щоби не внадивсь гість непроханий в город.
Не ма що і казать: все лучше стерегти,
Авіж недбаючи до шкоди довести.
Потім, як шкода є, клени і на весь рот—
Тим лиху не поможе,
А лихо все не гоже.
Аж ось, як раз квітки заморскії садили,
Забули і на встяж ворота одчинили,

Як би на те осел биля ворот шатавсь,
 Тай гульк! собі в город прямишенько побравсь,
 І ріжні квітки цікаво обзирає,
 Відтак толочить цвіт, по грядочках брикає.
 Забачили ж его, тай далій за ослóm —
 Парнули по хребті, осла прогнали вон,
 Й таки сейчас за ним ворота і замкнули
 (Тепер вже не забули!).

Осел біжить, реве і гірко нарікає:
 Нівéчили-ж мене, за що, те Біг лиш знає,
 Та ще так пильно, бач, город той стережуть!
 Як би не знать яке було прочудо тут.
 Ви-б думали росте лопух тут й бодяки,
 А то мовби на сміх цвितуть самі квітки!..

Воробець а соловій.

Товстенький воробець по дворищи шарив,
 Клéвав пухке зерно, що в смітнику обрив.
 В городі на рясній калині соловії
 Любовно проквіляв; звук пісни привітний
 Сріблóm в воздуху лесь,
 Чарує молодця, захвачує дівчину,
 В сідого старика викочує слезину—
 А воробець смієсь:
 І хочесь соловію ті пісеньки співати,
 Не лучше то в смітю зеренця пошукати..

Клин і дрíва.

Клин гірко нарікав, що в голову го били.
 „О навісний“—дрíва до клина говорили—

„Хотів би, що-би, тебе инакше шанувати,
Така честь все тому, хто служить роздвяти!“

Щупачок.

Молодий щупачок
Зашибнувся в ятрачок,
І сюди і туди
Він мотавсь і шатавсь,
Щоб уйти із біди,
І зубами все гриз,
Аж і сітку прогриз
Тай у воду шувсть! вплав.
І рече: „хтоб пізнав,
Що в топилиці сїть.
Яж тепер в свободі
Стерегти мусь біди —
І хоть медом мастїть,
Влять здуритись не дам.
А щоб дуля врагам!..
Бач! там гарний кусок —
Се смачний хробачок!“
Хап! пролиг той кусець,
Аж ту удки зубець
За хавки го держить:
Не навчила тя сїть!

Крушина о дубі.

У лісі раз гукає так крушина:
„Хотїла-б знати я, яка причина,

Що дуба тут за князя поважають!
Тревалість. ріст— ще не досить до того...
П о д о б у дуб зовсім не гарну має:
Дивіть, яке криве галузя і не много
На нїм є листу; ще й кора порепана

[і кострубата,

Як зацвите, то цвіту не видати —
А овочи— шкода, і згадувати!“
На тоє бук і граб і другі дерева:
„На дуба говорить повірь тобі шкода,
Дуб дубом знай усе остане —
А ти хоч дмись, не дмись — таки все
[крух поганий!“

Весілочко кому а нашій курці смерть і

На сугорбі коло хатини,
Між корчами вільшини
Качурик там швакоче,
Цікаво курочку питає,
Нового що она із світу знає.
А курочка кокоче:
„Качурику мій милий,
Ой будемо ся веселили,
Знай, завтра ґаздонько весілочко
[справляє
Для любої дочки; хорошо погуляє
Гостий гурба; музика буде грати
І будуть танцювати...
А їсти Боже мій!... і нам також прибуде..
До хати вже бачу ідуть у гості люде..“

У тім із за корча
Кухарка курку потягла,
Ножем під горло: чирк!
А наш качурик: швирк!
На втікача удрав,
Напуджений скричав:
Гайда через корчі—ой верть—круть,
[круть і верть...
Весілочко кому, а нашій курці смерть!...

Дуб і очерет.

„Диви, який то сильний я!
Хоть буря строгая лютує,
Хоть ливень є, борвій бушує,
Я не угну високого чола —
Твое-ж слабе і низкое стебло посполу
Із буряном зливний бе дощ до долу,
Пред вітром гнеш ся ти мов п'яний,
Ох, очерете мій, то сором неказаний“.
Так гордий дуб гукав.
У тім із хмари блись! ужасний грім упав
І дуба розчахнув — і гордий вже лежить —
А смирний очерет і доси ще стоїть.

Лён і перстенець.

Дрібненький, чистий лён
У поли виростав,
І прямив листоньки,
Цвіт синій розвивав.
Аж де не взяв ся друг,

Кудрявий перстенець,
 Давай улестливо
 До груди жать лёнець.

І раменами все
 Лен кріпше обійма́,
 Мабуть то перстенець
 Так дуже лён коха́.

Та бачте в перстенця
 Сердечних обіймах,
 Хороший лён марнів,
 А наконець учах.

Буває, довжників,
 Мовби оттой лёнець,
 Лихварь так обійма —
 Словнісько перстенець!...

Перепілка і єї діти.

По при зеленому гаї
 В рісненькому житці
 Перенеличка залягла,
 Там діточок чи-мало вивелá,
 Лучилось раз, стара у гаї злетіла
 А діточок самих лишила.
 А діти, от як діти,
 Давай деретись, термолити
 То пискотіти,
 То знов співать: „хавав“ і „підпіліть“.
 Одно в тім крикне: „цить!
 Ой хтось іде!
 Страшвий,

Жасний!“

Не чути вже
Між перепілками ні гомону ні сміху;
Оттой „жасний“ усім завдав поміху.
Господарь з сином бач, пришли на поле.
А газда каже: „вже зерно і золотить

[поволи,

Уже нам треба погадати,

Якби те жито жати!

От завтра сину йди до всіх знакомих

[і сусід

На жатву їх просить!“

Відтак обоє дальше ся побрала,
Перепелятки же з слезами розказали
Вернувшій матери: »о, мамо,
Як нас лишила ти тут с'амих,
Жасний господарь з сином умовлялись,
Що будуть завтра всіх знакомих і сусід

[прохали,

Щоб вижати житце,

Гірко-ж буде нам житє!»

Старая їм на те: „о не журіть ся діти,

Спокійно тут ще можем ся лишити.

Хто на знакомих уповає, на сусід,

У того діло не горить!»

На другий день упять в гай перепель

[злетіла.

Господарь з сином впять пришли на поле.

»От жито вже ме синатись поволи!

Знакомі і сусіди не поспіли,

Хоть гарно їх просили —
Та треба попросити свояків,
Що-б через кілька днів
Пришли нам помагати
Отсеє житє золотее жати!
У вечер знов перепелят вернула мати —
А діти їй давай казати:
Був впять господарь й син і говорили,
Що як знакомі і сусіди не поспіли —
Так вдарять ся до свояків,
Й за кілька днів
Усе житце зіжнуть.
О горе! нам вже не трівати тут!
А перепеля їм в одвіт: „о діти,
Ще можемо безпечно тут сидіти:
Хто на родину покладає,
Оттой не дуже поскоряє!“
Аж через кілька днів господарь
[з сином йде
Через поле й каже: „ге-ге!
Дарма знакомих і сусід й рідню
[просили,
Они бач не поспіли!
А ту зерно уже само падє!
О гаятись нема коли мій сину,
І завтра лиш як зазорить нам днина,
З серпами тут прийдемо жито жати!“
Опять старая перепель з гаю вернула.
А діти і давай казати:
„Був газда з сином тут, від них ми чули:

Самі колб жатві вже хочуть

[заводитись

Як що не мож ні на кого спуститись“.

А перевелъ їм: „Тепер любезні діти;

Тепер пора із відселя летіти.

Бо хто на поміч, на чужу ся не надіє,

За діло сам бересь, у того діло спіє“.

Фур! фур! перепелятка з матірю

[летіли

І пристановище нове винапли —

І завтра вечером на житниску увріли,

Як вітер тумани котив по над стерні.

В житю сю правду знай,

Ні на кого ти не считай,

До праці сам рук прикладай,

Тогді і „Бсже помагай!“

Стрижок*).

Пан Ляскун.

Богато пан Ляскун книжок перевертає,

Та каже, що ладу у них зовсім немає...

Коб де-що приміром і він скомпонував,

*) Я видав р. 1876. майже рівночасно з байками збірник поем сатиричних (перший у нас) під наголовком »Стрижок«, в котрім лично, поіменно не напав жадного із народовців. Та дразливість народовців була тогді велика; нераз одною моєю сатирою, картаючою впрочім загально уемні типи між народовцями, чуло ся обидженими десять наро-

В печатню би поніс, про него-б мир узнав.
 Та ба! відай не так вигідно написати,
 Як слизким язиком написане рядати,
 Тому то пан Ляскун писати не приймесь,
 За те до обскуду скоренько він бересь —
 І знає на вманці того тичка подути,
 Тому то Ляскунá межи товпою чути.
 У діліж пан Ляскун все пусяком сидить,
 Лиш меле язиком, трескоче і гудить.
 Ой часто Ляскуни такі у нас газдують —
 Та цить! не скажу більш, сусіди ще почують ..

Критик.

Шумливий пан Чванько скоренько звик
 [читати,
 І все, що прочита, критично розбирати.
 Як літератський спір завзято заведуть,
 Тогді і подає також Чванько свій суд —
 І прибирає вид суворий і поважний,
 І сміливу річ виводить дуже важно.
 Я був при тім нераз, замітив, зворот сталий
 Добрячого Чванька уста все прорекали.
 Все каже він: „як слід, се діло розберім,

довців, так я тим збірником назбирав собі
 лише більше неприхильників до моєї особи,
 хоть і без дійсної з моєї сторони провини.
 Дперва в кілька літ пізнійше почали і наро-
 довці межи собою сварити ся зовсім не делі-
 катно, а навіть дуже протепно. Іменно тим
 різко визначили ся гуртковці. I. B.

Я з многим годжу ся, но годжусь не зо
[всім!]

Я в него раз спитав, з чим він ся не
[погодить,

Що в ділі іменно під лад му не підходить.

„Ей“ — каже — „за дрібний в тій книжці,

[бачте, друк,

Як став її читать, терпів багато мук!...

Пан Тупець, учений.

Добряга пан Тупець, що в книжці прочитає,
В кубок перейме все, а сам не придумає
Тобі ні крихточки; коли-ж з висока втне,
Упріє і умець, як слід нім розбере,
Нім точно дослідить навали буйних фраз,
Котру наш книжник жме, в учености доказ.
І славить ся Тупець глибоко, мов, учений —
Мені же видаєсь, що блеск его мерзений,
Лакея те-ж стрічать в сіяючій либерії,
Та блеск ей не вкрива́ усей его мізерії.

Недуга найчастійша.

В людей із всіх недуг, бач, частійше ту
[стрічати:
Не вміють говорити, не вміють і мовчати.

Рецензенти.

Сиділи при вині добряги,
Самі меткі були мудряги
І мізковали про Парнас,

Як се буває часто в нас.
Один із них огнем аж дише
Бо й він на диво часом »пише« —
Тепер поезиї новійші,
Що видав друг его добрійший
Перед зібраними читає,
Усі пильненько уважають.
Вино поволеньки коштують,
Про діло між собов толкують.
Один слухач: хто се писав,
Той добре серце людске взнав,
І мусить бути се душа
І благородна і жарка!
Другій на сє: куди той гне,
Стишок оттак собі уйде!
Говорить третій: форма красна,
Та річ ми видить ся неясна.
Четвертий каже: річ ми ясна,
За тоє форма, ах, ужасна!
Говорить пятий: отто мова,
Тож то сама пуста полова,
Такая форма, як і річ,
Отсі стихи пригодні в піч!
Говорить шостий: він розписав
Сю річ за довго, неподібно,
І ту саму основу гідну
Коротше красше би віддав.
Говорить семий: він стягнув
Сю річ за надто: почеркнув
Пером відай лиш шасьть та шасьть

Тай у печатню: Боже щасть!
 Коли-б ся довше потрудив,
 Тогдї-б на славу заслужив.
 Говорить осмий: я-б бажав,
 Що-б прозою він те списав.
 Десятый каже: се-ж стихи,
 Їх не читаю й за гріхи!

Лїнива Настка.

Ах, Настко, встань, на гвалт бе дзвін —
 Горить в сусїди нашой дїм!
 — Бог з Вами, Єймость, не кричить
 Що у сусїди дїм горить —
 Йой, мати-земле, Божий світ,
 Се Єймость в ухах ми звенить!

Декотрим люццям.

Поваги? — Ви не хочете їх знати —
 І темні ви не хочете світил,
 Повагами себе ви радї-б звати,
 Ви справні на слова, трудні до дїл!
 І серце в вас преповнеє жадоби,
 Хоть ильщею в загальній темнотї
 Блестїть; що вам народа стон —
 [жалоби?

Любов чужа у вашой мерзоти.
 Тож кличте, кличте вередну громаду
 І Руси дайте ся, як слїд пізнати —
 Саму чорнійшую урадьте раду:
 Боги домашні злобно істручать.

Коли ж постручені penates й lares,
 І вже велике діло осягли,
 Засадьте яко primi inter pares
 В громаді стрійній, що без голови!

Олесько обтираючий ложку.

Маленький Олесько на припічку сидить,
 Хотяй не голодён, та їстоньки кричить.
 І страву вже несе бабусенька добренька
 І каже: „синку їж, се кашочка смачненька!“
 І ложку подає лощачу мов сріблѳ,
 Цілує Олеська: „здорове би рослѳ.“
 Взяв ложку Олесько, тай у полѳ втирає,
 До кашки ся відтак проворно забирає.
 Пильвійше глянув я, аж в того Олеська
 Болотом змазана суkenочка уся.
 Бабуся те-ж глядить, до мене ся всіхає :
 »Оттак наш Олесько все ложку вичищає!“

*

Таких, як Олесько, по правді Вам сказать,
 Богато між людьми — усюди їх стрічать.
 Они що попадуть, все люблять розбирати
 І чистее в полу брудную утирати!..

Задуманий критик.

Задумав ся критично, гризе завзято нігті,
 Поезії рецензує, а мірить їх на лікті.

Одрізано.

А. О прошу Вас, що-ж можете Ви знати,

Лиш деколи одважиться читати!
 Б. Не здоровійший той, хто більше їсть!
 А той, хто травить лучше те,
 [що з'їсть!

Не легко — та ще труднїйше.
 Він стихотворствував багато,
 А як стихи уже удрав —
 До себе він тягнув в комнату
 І кождому стихи читав,
 Раз написав він стих епичний,
 Подати прáвий суд критичний
 Від мене він ся домагав,
 Однак против свого звичаю
 Читати стих самому дав —
 А я читаю — позїхаю...
 »Ну як« — цікаво запитá
 Стишник — поезия яка?
 Таке не легко написати!
 „„Голубчику, труднїйш читати““.

Тріолети.*)

Заспів.

Тріолети заспіваймо!
 Нумо, нумо милий брате

*) Як всі мої твори, так і „тріолети“ недо-
 рослі літерати „Друга“ обругали. П. Іван Фран-
 ко, хоть і скрив ся з самого початку помежи
 своїми товаришами, то таки бодай по части
 дав від себе деякі об'ясненя. Хоть я єму при-

Піснь сердечну вилити —
 Тріолети заспіваймо,
 Серця долю ізгадаймо,
 Серцю волю треба дати —
 Тріолети заспіваймо,
 Нумо, нумо милий брате!

Не знаю, може й виноват.

Не знаю, може й виноват —
 Прости мене моя ти мила,
 За тя все гадка буде цвила,
 Не знаю, може й виноват.
 Їдкїї думки мя палять
 І згадок вершить ся могила —
 Не знаю, може й виноват,
 Прости мене моя ти мила!

Нова за піснюю ле ся піснь!

Нова за піснюю ле ся піснь,
 Коли заглянув в сині очи,
 Слеза зріницю ми полоче, —
 Нова за піснюю ле ся піснь!

ватно дав достаточне виясненє, що то тріолет, так він, репродукуючи хотїв «ліпше» сказати і написав, що тріолети походять від Французів і Італїян. Єсть се фальш. Тріолети маємо в французкїм, іспанскїм, нїмецкїм і пр., та властиво форма тріолетів італїянська, а доперва від Італїян прийняли тріолети другї народи.

І. В.

Самітному скучить ся жизнь,
 Бо серце поділитись хоче —
 Нова за піснюю ле ся піснь.
 Коли заглянув в сині очи!

Над ранком сніло ся мені!
 Над ранком сніло ся мені,
 Що пригортав тя до серденька,
 Що білу цілував рученьку,
 Над ранком сніло ся мені.
 Прокинувсь — я на стороні
 Сам — й полила ся сліз річенька,
 Над ранком сніло ся мені,
 Що пригортав тя до серденька.

Не дбаю.

Не дбаю, може й погудуть,
 Що я співаночки співаю,
 Квилю мов пташка ревню в гаю
 Не дбаю, може й погудуть!
 Сердечні пісоньки пливуть,
 Як філі бистрі у ручаю —
 Не дбаю, може й погудуть,
 Що я співаночки співаю.

Скажи, гніздочко де зовеш?
 Скажи, гніздочко де зовеш,
 Мій соловію щебетливий,
 Моєму серцю завсе милий,
 Скажи, гніздочко де зовеш?

Чи співом все ще веселиш
Рісні черленії калини —
Скажи, гніздочко де зовеш,
Мій соловію щебетливий ?

Минають дні, минають ночі.

Минають дні, минають ночі —
А на калині вяне цвіт,
І сумно вітер шелестить —
Минають дні, минають ночі.
Мина веселя час урочий,
В округ темніє, меркне світ —
Минають дні, минають ночі,
А на калині вяне цвіт!

Я бистрим соколом возніс ся...

Я бистрим соколом возніс ся
Над партій злбних сірий мрак,
Не криє темний мя облак —
Я бистрим соколом возніс ся.
Із думкою на ро́да зріс ся
Распрі відсунути маняк —
Я бистрим соколом возніс ся
Над партій злбних сірий мрак!

О, де же дів ся оний час ?

О, де же дів ся оний час,
Коли твою пестив я руку,
Від тебе щастя мав поруку,
О, де же дів ся оний час!

Безворотно покинув нас,
 В душі лишив пекельну муку —
 О, де же дів ся оний час,
 Коли твою пестив я руку!

Скажи, калинонько моя!

Скажи, калинонько моя
 Чому к могилі ти ся клониш,
 Чому рісні віточки рониш,
 Скажи, калинонько моя,
 Чи давить грудь твою тоска,
 За милим ся з розпуки томиш,
 Скажи, калинонько моя,
 Чому к могилі ти ся клониш?

Хто любе серце потеряє.

Хто любе серце потеряє,
 Тому веселий меркне світ,
 І згадка поре грудь мутить.
 Хто любе серце потеряє,
 Від того щасте утікає —
 Печаль — тоска єго гвітить —
 Хто любе серце потеряє.
 Тому веселий меркне світ!

Не треба жадної принуки!

Не треба жадної принуки
 Тому, в кого любов цвите,
 Кого любов до діла пре —
 Не треба жадної принуки!

Нехай вражда му вяже руки,
 Любов ті вязи відойме —
 Не треба жадної принуки
 Тому, в кого любов цвите!

Полетів мій голубець.

Полетів мій голубець,
 Мій біленький полетів —
 Де ж ах, де-ж він ся задів?
 Полетів мій голубець
 Понад синих гір краєць,
 На рожевих хмарах плив,
 Полетів мій голубець,
 Мій біленький полетів!

Квилить сумненько соловій.

Квилить сумненько соловій,
 Червона хилить ся калина
 І плаче слези вся долина,
 Квилить сумненько соловій,
 Остав самітний, без надій,
 Не горне люба го дружина;
 Квилить сумненько соловій,
 Червона хилить ся калина.

Летіла зазуленька в гай.

Летіла зазуленька в гай,
 Летіла бистро сизокрила,
 Сизеньке піречко ронила,
 Летіла зазуленька в гай;

Гей над широкий, над Дунай
 Злетіла, жально заквилила,
 Летіла зазуленька в гай,
 Летіла бистро сизокрила.

Без просліду.

За годом проминає гід,
 Без просліду все прогуло,
 Що серцю дороге було —
 За годом проминає гід,
 Змущене серце затремтить,
 Шатро жалобне розпяло:
 За годом проминає гід,
 Без просліду все прогуло!

В городі любисти цвितуть.

В городі любистки цвितуть,
 Коли-ж прибудеш мій миленький?
 Пославсь барвінок хрещатенький,
 В городі любистки цвितуть,
 Вінець мов цвітками плетуть,
 Цілюють розмай зелененький —
 В городі любисти цвितуть,
 Коли-ж прибудеш мій миленький?

Тріолет.

Нема стишка над тріолет!
 Бренить він мов домашна річка,
 Смирненька, тиха, невеличка,
 Нема стишка над тріолет!

У море чувств впадає гнеть
 І тоне в нім, як срібна стрічка,
 Нема стишка над тріолет,
 Бренить він мов домашня річка!

Тільки уважали ми достаточним подати в короткості з оригінальних поезій особно видаваних нами. Певно об'яв то відрадний коли видимо молодих людей займаючих ся літературою, хотьби навіть тут і там — що зовсім природно — оказувались і недостатки в працях молодих трудовників ставлячих перші кроки на поли письменства; та зовсім гидко і мерзко, коли зарозумілі 18—20-літні молодяки нападають способом неприличним на людей, що трудили ся для справи вже тогді, коли молодяки ще лізали рачки. На мене нападали співробітники »Друга« нагально і протепно справди з розховстаною зухвалостию. Опісля почато нападати вже твердих. Щоби показати тим молоденьким літератам, кільки ще їм не стає, як дуже не знають народної бесіди, як дуже єї пестрять всякими примішками, як дуже недовершені їх твори, я написав згадану в горі брошуру. Правда в першім роз'яреню я помістив при кінци палкий відзив, котрий можна було опустити, бо-ж кождий, хто брошуру мою прочитає, і сам виробить собі суд про стійність „Друга“. Против „Друга“ я виступив перший, опісля доперва в міру нападаня все критикуючих молодиків на „твер-

дих", обізвали ся неприхильно також „Слово“ і „Сіон“. Довідність рецепти Драгоманова обвалити всі авторитети спробували молоденькі тогді „народовці“ самоперше на мені, поборнику самостійности малоруского язика; то був перший практичний наслідок місії Драгоманова. Нині по літах, я б вже і рад про все те забути, та би і не згадував навіть; та що-ж, як перше тим виступом против мене кермувала руда зависть, так по літах знов вибухнула і спонукала мене розвинути прагматичну нитку цілої події і виказати єї звязь і основу.

Певно, що в осуджуваню нашого, мало розвитого язика, іменно в молодих літератів, треба бути вирозумілим. Де-ж мали они навчити ся рускої термінології? Коли на примір п. Іван Франко писав: „мозг“, „мяснї“, „пасожити“ місто малоруского мозок, мяз и галапаци, то се-ж і не диво, таж він вчив ся в гімназії польській, руского викладу, крім на годині релігії і руского язика, яко предмету над'обовязкового, він там не чув ніколи; звідки-ж він мав знати терміни рускі? Тоті терміни розсипані між людом, не упорядковані, не приведені в цілість, їх треба було доперва мозольною працею віднайти, упорядковати і приладити. Того молодяки одінити зовсім не уміли. Давай паплюжити саме того, котрий праведно і чесно трудив ся для при-

дбана підвалин. Як дуже високо гнули кирпу тогдішні „поступники“, що затруднені були в редакції „Друга“ і мимо молоденьких літ своїх уважались аж геть-то старшими і зрілими мож між іншими пізнати з того, що п. Іван Франко, тогді молодячок 20 літний виразив ся легковажно про поезії Корниля Устияновича: твори „молодого автора“. Корниль Устиянович мав тогді 37 літ, значить саме був в силі мужеского віку. „Молодим“ могла-б его назвати з гречности яка 18—20-літна панна. Та справди аж смішно становить ся, коли 20-літний голоує називає 37 літного мужчину „молодим чоловіком“.

По вийстю моєї брошури виміреної против „Друга“ головні редактори тої газети хотіли мене скаржити за псованє інтересу (Gewerbestörung), а навіть була у мене депутація зложена з Д., Б. і пок. Леоніда Заклинського (щирого впрочім та необачного чоловіка) і виразила мені тоту загрозу, коли не відкликну мого зазиву. Розуміє ся, не пришло до відклику з моєї сторони, але також до скарги дуже обиджених молодиків. Опісля „Друг“ не переставав вже для самої послідовности нападати на мене при кождім новім моім творі; тільки-ж его напади вже дуже змірніли; видко, що молодяки побачивши свою неміч, не хотіли наражати ся на нову з моєї сторони

критику, тим більше, коли узнали, що у мене, хоть і супокійна вдача, зуби острі...

В вересні 1879 р. переїхав я у Станіславів. Тут задумав я р. 1880. видавати етимологічною, до малорусчини приміненою правописею часопись під наголовком: „Денниця“, котра би підготовлювала злите обох партій. Та на ділі вишло то не так легко. Народовці стали осторонь, бо чули ся тим діткненими, що я в першій числі прописав, що газету видаю, як і справди було, за власні гроши, а не єсть она орґаном жадної партії („Газета наша не єсть орґаном жадної партії, значить, єсть зовсім независимою. Один тільки закон, перед котрим клонимо ся: поважанє рідного слова“). Чим то було обижати ся, я справди не розумію. В своїм „психічнім аналізі“ підпирали народовці навіть і нові твердяцкі газети, лишень не „Денницю“. Твердяки же не хотіли злуки, бо, мовили, у нас нїт роздору, то партія українська вводить у нас роз'єдиненє. Тогдішні редакції народовецких газет навіть не вістили про вихід чисел „Денниці“; очевидно хотіли мою газету мовчанкою вбити, як каже Німець »totschweigen«. До того ще був я в не вигіднім положеню на провинції, де треба було окрім редагованя трохи не кожде число від дошки до дошки самому написати а навіть експедиовати, Дальше неправильна уплата пренумерати або

і цілковите несповщене належної залежності то все, окрім дечого іншого, мусіло вплинути на мене не конче ободряючо. Тому по рокови я перестав видавати мою часопись і толкувати про доконечність злуки обох партій, котрі на жаль що раз більше і яркійше стали від себе відділяти ся.

В «Денници» я правда скрізь писав против занечищування нашої бесіди, однакож таки отверто не виступав ні против кого. Студеність народовців мені вправді не була приємною, однакож я ледви в трех коротих поезійках загально виразив своє невдоволенє.

Огірченє.

До музиків, до малих
 Раз великий пес прибіг —
 Ті на него: гав! гав! дзяв!
 Кождий цуцик завищав,
 Гавкав, дзявкав і не стих,
 Аж великий гет побіг.
 Бачивши те кінь спитав:
 „Мабуть то ваш ворог злий,
 Що так кождий з вас кричав?“
 „Ні! — один муц одворчав —
 „Ні, не ворог, навіть свій,
 Лиш біда, що не малий!“

Терневий путь, котрим ступаю...

Терневий путь, котрим ступаю,
 Я звик від давна до него,

Одради ждять ні од когó —
 Терневий путь, котрим ступаю.
 Я ворогів моїх не лаю
 За їх погане ремесло—
 Терневий путь, котрим ступаю,
 Я звик від давна до негó.

За чисте діло я прийняв ся,
 За чисте жертву і кладу,
 Прямій душею все терплю.
 За чисте діло я прийняв ся,
 І доселі не захитав ся,
 Дасть Бог, до ціли ще дійду—
 За чисте діло я прийняв ся,
 За чисте жертву і кладу.

Клявзуля.

О, назовіть мене, сли ваша воля,
 Голодним, бідним, трудним літератом,
 На покуті котрого лиш недоля
 Із автором голубить ся, як з братом—
 Скажіть: у тебе серце хоре бє ся
 Мов рибонька о лід твердий товче ся,
 Та серцю твоєму нема виходу,
 Шкода надій потрачених заходу..
 Добрóдї ласкаві, називайте
 З смутним і вельми милостивим видом.
 Мене поетом мріющим, пропащим —
 І головою надо мнов хитайте,
 Що не пійшов за вашим тертим слїдом,
 Вигідним слїдом, ясним і гулящим—
 Добрóдї я все те приймаю,

Всі прикладки за неудачні труди
 З покорою прийму і бю ся в груди
 І вдячно головою одхитаю...
 По острих бодяках рідного поля
 Не раз я прокрівавив темні ночі,
 Не кинувши кривавої дороги,
 По терню і тепер вперед ступаю—
 Назвіть мене, як ласка ваша й воля,
 Та лиш не „патріотом“—бо полаю!..

Під час видавання „Денниці“ мене не на-
 падаю, мабуть бояно ся різкого відтовку з
 моєї сторони. Але коли я в останнім числі
 „Денниці“ обвістив, що на другий рік дальше
 видавства не буду вести, прокинулась в деко-
 трих хватах відвага.

Р. 1881. став виходити »Світ«, котрого
 „видавець і відповідаючий редактор« був Іван
 Белей. Зараз в 1. числі Роман Розмарин (псев-
 донім) помістив (на стор. 4—10) незвичайно
 темні »сатиричні очерки«. В тих очерках на-
 значених ч. I. (більше нумерів тої сатири не
 було) подають ся під надписом: „В один час..“
 скучно, нудко і недотепно вісти про „Каран-
 даш и сургуч“ якої-сь кацапської-торговлі —
 а на самім переді висміває ся Любарта Спі-
 вомира *), що написав „величезну купу мадри-

*) Окрім тріолетів вже випечатаних в осо-
 бнім збірничку, в »Денниці« і пр. мав я ще
 тридцять тріолетів, котрі хотів випечатати
 особною книжечкою. Та зовсім глупе і шту-

галів, рондів, тріолетів, газель, сонетів...» і тих то людей, котрі шукають добра в Франції, Італії, Швеції..., що маємо у себе добре (!) а навіть і сто раз (!!)

лучше. Те уважане наших річей так добрими, як у Франції, Італії і Швеції, а нераз навіть сто раз лучшими, рівно як і обсміяне Співомира поезий разом із «карандашем і сургучем» показує високість і влучність поглядів сатиричного гумориста і єго здібність критичну. Лишаючи вже на боці Любарта Співомира хотіли би ми хоть дещо, сатиричного почути про «карандаш і сургуч», та годі було нам що провідати. Ледво, чи найде ся такий, хто би міг ту «дотепну» статтю дочитати до кінця. Хоть она ніби то боронить народного язика, таки годі нам не ви-

бацке висміване п. Розмарина і єму подібних здержало мене від виданя. І загалом я на свої стихи вже не звертав більшої уваги, бо хоть вмю їх оцінити і знаю, що література наша взагалі не богата, та не хотілось мені печатати стихи на те, щоб кількох недоправлених скробипер мало над чим пусто і дурно сміялись. Я відтак на стихи мої ще не печатані, на поодиноких картках писані, мало уважав і почасти затратив перебираючись з місця на місце. Передовсім заділись мені «Трійцять нових тріолетів» і переспів Мекферзенова Оссіяна. Може дехто на се засміє ся. «Можна вдруге написати» скаже. Та не так то легко опять написати. До того треба мати часу і охоти. А того тепер у мене нема. З трійцяти нових тріолетів я всі забув і повторити

сказати тої сумної правди, що і межи твердо-
язичним ломачем не легко найти мазанини,
котра-б так тяжко і недолуго була написана.

В числі 2. „Сьвіта“ находимо п. Івана
Франка „Огляд української літератури за 1880.
рік“ (стор. 39—40), де він легковажно і згір-
дно бовкнув про „Денницю“ і про „Замітки“
про взаємини руского язика і народної літе-
ратури, статью, під котрою я не підпи-
сав ся, лише в Списі означив її був-
квою Л. Те однакж зовсім не стало ему
перешкодою кричати, що автором сеї статі то
я, а також двома, трема ругливими
словами відмовити їй всякої стій-

Іх не був би встані. Лишень заспів до трий-
цяти тріолетів еще памятаю. Був він такий:

За крайцар тріолетів три!
Купуйте пані і панове!
Нові співаночки готові—
За крайцар тріолетів три!
Всі виспівані в час весни,
Всі ринуть з жерела любови—
За крайцар тріолетів три!
Купуйте пані і панове!

Если моя згуба не найде ся, так хіба у-
дати ся до п. Романа Розмарина, пристрас-
ного читателя сонетів Петрарки, може він як
не трийцять, то хоть один гідний тріолет на-
пише...

Л. В.

ности **). Розуміє ся, те по думці п. Івана Франка було добре зділано. Ат-жеж він се зділав, честний п. Іван Франко!

Та в своїй замашкуватости тогді п. Іван Франко похитнув ся соромно. Р. 1870. напечатав звісний український літерат К. В. Шейковський брошурку о девяти сторонах: Шчо таке Ібн Дастова „Русь“*) Хоть і вишла ся праця 1870. р., я таки, понеже в Галичині ніколи про ню не читав, а мені автор був ласкав її саме тогді с. є. при кінци р. 1880. прислати, в остатнім числі „Денниці“ в бібліографії згадав про ню коротко, розуміє ся подаючи рік єї вийстя 1870. П. Іван Франко і в очі не бачив тої брошури Шейковського, та вичитав про єї вихід в моїй »Денниці« і коротку оцінку тої праці, але на швидку не по-

**) Пок. Омелян Огоновский в осібнім листі до мене писанім похвально згадав про мої »Замітки про взаємини руского язика etc.« і про цілу »Денницю«. Хоть я далекий од того, щоби словам одного критика приписовати не похибне значене, так предся признати мусимпок. Огоновському яко критику в загалі більшу стійність, як п. Іванови Франку, котрий вправді легко бере ся до всякої критики, але скрізь проявляє ся в єго »критиках« тріската зависть, злість і злоба. J. B.

*) Шчо таке Ібн Дастова »Русь«. Праця і Кошт К. В. Шейковського. В Друкарні Е. Я Федорова. Кыев 1870. B. I.

бачив, що тота брошура, в Галичині здає ся тільки у мене находяча ся, вишла р. 1870., ото-ж десять лїт перед тим, як я видавав „Денницю“ і вшкварив, що д. Шейковський, автор Быта Подолян, видав р. 1880. „Що таке Ібн Дастова «Русь», історично критичну розвідку про Ібн-Даста, арабського писателя з X. віка. Горяче бажанє п. Івана Франка показати світови, що то він — Іван Франко — ніби держить пальчик на живчику всего умового життя на Русі України, привело его до такої історичної критичности. Справди не знаємо, чи найде ся у нас хто другий, що-б не бачивши книжки, випечатав про ню, що вишла о десять лїт пізнійше! Сему всему виновата точність, витревалість і правдолюбність п. Івана Франка, нашого славного мазуна, котрий має себе за первостепенного у нас критика а єсть лише брехливим і завистним многобайком радим славити себе самого.

Але се все не виставало ще для п. Івана Франка. Він хоть і не писав против мене дальше, так все голосив, що „Денниця“ була то часопись вспятна (або як він каже: ретроградна). В „Літературно-Науковім Вістнику“ за р. 1901. (том XV.) він напечатав, що «Денниця» була стухлятиною, як і всі народовецкі газети, що тогді у нас виходили. Я якось переочив ту славу его статью і зобачив її доперва р. 1902. То-ж хочу против того-фальшу зарозумілого «поступника» одвітати

„Денницю“ я видавав майже виключно сам. Лише кількох дописувателів було в тій газеті. Іменно кілька поезій помістили: Данило Млака (5 поезій) та Іларіон Грабович (4 поезії), Оперу Т. Ш. (Мидловський): Нещасну любов — а з прози лише одна-одніська стаття популярно історична підписана буквою ξ. (Василь Ільницький). Всі прочі статі були мої. Поезії я підписував буквами Г. (Любарт Горовський) і И. Щ. (Іван Щипавка), Словацького: „В Швейцарії“, перевод Любарта Горовського. Кусники прозою, з виємом згаданої в горі популярно-історичної статейки, всі суть мого пера а повісти і оповідання то перерібки і толкованя пр. роман Заручені Александра Манзоні, Переступник задля загубленої чести Фридриха Шилера, Листок серед тучи Ouid-u і пр. Єсли п. Іван Франко писаня тих писателів сміє назвати стухлятиною, то хиба він сам стухлий »поступник«, якому все, що не по єго так часто сковіреній мисли, видає ся скривленим. Оригінальними були мої поезії, понайбільше еротичні, а чи дійсно в них стухлятина, най зволять про те Всч. Читателі самі видати суд. Тут приводим тільки декотрі поезії для показаня їх власности.

Однодумцям.

Повні віри і надії
Братя разом на перед!

Не вжасне нас вражий гнет —
 Повні віри і надії
 Сили щирі, молодії
 Поведім на орлій лет —
 Повні віри віри і надії,
 Братя разом на перед!

Разом братя, в дружній згоді,
 Кличе віра нас свята,
 Кличе честь нас дорога,
 Разом братя в дружній згоді!
 Станем всі в одній пригоді,
 Згине лож і згине тьма —
 Разом братя в дружній згоді,
 Кличе віра нас свята!

Світить луч надії ясний,
 Ще гаразд нам зацвите,
 Рідна слава оживе,
 Світить луч надії ясний,
 Встане мир новий і красний,
 Прапор правди розвинé —
 Світить луч надії ясний,
 Ще гаразд нам зацвите!

О, могутий дух народа,
 Як цвите к рідни любов,
 Горне всіх під свій покров,
 О, могутий дух народа!
 Най лютує зла негода,
 Сонце усміхне ся знов —
 О, могутий дух народа,
 Як цвите к рідни любов.

Віри твёрдой, милі братя,
 І надії і любви!
 Мрак уступить темноти --
 Віри твёрдой милі братя!
 Киньмо злости і завзятя,
 Встане сонце істини —
 Віри твердой, милі братя,
 І надії і любви!

До пісни родимої.

Родима пісне, милая подруго
 Моего щастя, моєї недолі —
 Ти невідступним стала мені другом,
 Тобою серце все грає до волі.

Коли жалощі мої томлять груди,
 Тоска у серци гадам ся вселяє,
 Коли мя знують щоденні труди,
 Ораду в душу пісонька вливає.

Родимої пісни солоденькі звуки,
 Ви пригортали мене на чужині,
 Ви додавали до праці принуки,
 Рай отвирали бідній сиротині.

Ви утуляли серце ах бездольне,
 Коли занило від розчарованія,
 Єму в розпуці пристанище вольне
 Давали любо до відпочиванія.

Родима пісне, ти мині привітом
 Єси святого ангел-Херувима,
 Журиці темню озаряєш світом,
 До лова горнеш так як мати сина.

В гаю зеленім, як цвіт красний блисне

І соловіїв думи розілють ся,
 Родимой пісни звук живійше трисне,
 Слова сердечні ластівкою вють ся.

Або мов білі голуби сідають
 На рісну вітку червоної калини,
 Або мов орли далеко шигають
 Понад стенами рідной України.

Родима пісне, яка в тебе сила,
 Що серце горнеш в радості й печали,
 Зарівно горнеш, о золотокрила,
 Сціляєш болі і туги і жалі.

Тривай же даліше любая пристаня,
 В котрій складаю радість і жалобу,
 Кріпи мя даліше подруга кохана,
 Не опускай мя до скону, до гробу!

Чом голубко!

Чом голубко, чом же сиза,
 Крилоньками лопотиш,
 Чом так сумно все воркуєш,
 Чом так жалосно квилиш?

Як мені у тяжкім смутку
 Сліз гірких не проливать:
 Був друг любий, голуб сизий,
 Був... ах, важко розказать!

На калині, на черленій,
 Піснь любовну ми співав,
 Пригортав мя, цілював мя,
 Крилоньками окривав.

Підстеріг нас яструб лютий

І опукою злетів —
Голуба пірвав кігтями,
Голуба мо́го убив!

Хто ж тепер мене пригорне,
Хто до серденька прижме,
Хто пожалує привітно,
Діточок хто поведе?

Ей голубко, ей же сиза,
Сизих голубків май гук,
Вибирай собі з них люба,
Тай позбудеш серця мук!

Сизих голубоньків стадо,
Сизих голубів май гук —
Вибирати-ж годі, годі,
Не позбуду серця мук.

Бо мій милий, чорнобривий
Наймилі́йший був мені —
І отця маленьким діткам
Не заступить другий, ні!

Тяжко — важко одинокій,
Безпомощній горювать!
А ще тяжше, а ще важше
Сиротяток годувать!

Его нема!

Потік шумить, потік гудить,
Над ним стою сама —
Гіркий у груди жаль кипить:
Его нема, нема!

Торік ся милий мій прощав:

„Не плач жите мого,
Тобі я вірне слово дав,
Не зраджу я тебе.

Крилаті співаки опять,
В гаю як загудуть,
Твої мя оченька узрятъ
І жалі ся минуть“.

Поїхав милий в чужину,
Минає в скуці час,
У груди тушу я тугу:
Весна ущаснить нас.

І на ріці розтаяв лід,
Розпукла ся лоза,
Кругом веселий дише сьвіт —
А в мене лесь слёза.

І вже калини зацвилі,
Заладкав соловії —
Ті пісні жалю додали,
Не вернув милий мій.

Вже на калині цвіт усох,
І літне сонце жже —
І благодать дав всюди Бог —
Лиш милий мій не йде.

І споловіли вже поля,
І гай вже споловів —
Надія меркне вже моя,
Осіnnий вітр згудів.

І з шумом жовтий лист паде,
Ним вітр шибас в даль —
Так мною верне і несе

Розпука і печаль.

Потік шумить, потік гудить,
Над ним стою сама —
І сумно так ми рокотить:
Єго нема, нема!

До ластівки на провесні.

Ластівко, весни віщунко,
Як тривожно ти лешиш,
О, як рвеш ся бідна пташко,
О, як жально ти квилиш!

Кинула ти вирай теплий
Надіявши ся весни,
А у нас, у нас застала,
Свіг цїпкий, тверді леди.

Ще мороз держить в оковах
Землю, лютий дме борей,
Ой нема, нема привіту
Для весняних ще дітей!

Квилене твоє, о пташко,
До душі ми промовля,
Гадки сумнії глотять ся,
Надриває грудь тоска.

Дармо, серце, дармо рвеш ся
І любови шлеш привіт,
О, бездольне, товчеш ся
Мов би ластівка об лід!...

Думка.

Тоне сонце, тоне сонце

Ген-ген за горами,
 Пливуть літа молодії
 Мов лист за водами.
 Шуми, шуми дубровонько,
 Калиновий луже,
 Скажи, де ти пробуваєш
 Мій сердечний друже.
 Скажи мені милесенький
 Де ти пробуваєш,
 Чом від тебе нема вісти,
 Чи иншу кохаш?
 Не вдавай ся дівчинонько,
 Не вдавай у тугу,
 Ой маю я коханочку,
 Ой маю я другу.
 Ой маю я відрадоньку
 В далекій чужині,
 Висипали могилоньку
 Мені сиротині.
 Ой маю я коханочку,
 Цілює у лица
 Безконечно, в день і в ночі
 Сира муравиця...

Ой маю я паньство.

Ой маю я паньство, ой маю я царство.
 Дві зірки ясенькі сіяють,
 Дві зірки ясенікі, дві зірки миленькі,
 Новую живнѣ в мене вливають.
 Дві зірки ясенькі, дві зірки миленькі,

Рожані коралі до того,
Вабнійшії цвѣтів, солодшії меду
Для мене, ой для молодого.

Ой маю я перли, ой маю я білі,
Я очи все ними втішав би,
За золота купи, цілого скарб світа
Тих білих перел не міняв би.

Що перленьки зубки, коралі дві губки,
А зірки єї оченята —
Я щиро признав ся, коли мя горнули
Дрібніє єї рученята!

На Чорногорі.

Бач! Чорногори, руских гір цариці,
Чоло думнѣе хмара повиває,
Журба важка мов груди налягає,
Зріницю тьмавить лютої темнь журиці.

Маячать зломи! верх щербатої Шпиці
Велитне рамя гордо вистромляє,
В берда́х, удолях вічний свіг дримає,
Побіля-ж шовком ве ся смух травиці.

Оттак в Народа знертованім доні:
Єсть лід студений й літом не розтане,
Однак край леду і цвітня блестіє.

Так на розлогім гвівнім небосклоні
Клекоче хмара, пловою нахляне —
Однак за мраком сонечко яснїє.

Шуміте фалі!

Шуміте фалі, о шуміт Дністріві,
Мою сердечну тугу занесіте,

Там де любви блестять яркії цвѣти,
Там, де щебечуть соловы лугѣи.

Де незабудки, трави де шовкѣи,
Де я почав о щастю вперве мрѣти,
Де в честь єї солодку піснь яв піти,
ще солодшой слухав єї розмови,

Там то склоняє віточки калина,
Там то зазуля жальво накликає,
Там то понура вершить ся могила.

Там моїх жалів, там думок дружина,
Хрещатим грѣб барвінком укриває,
Мотиль жалѣбні розпустив там крила.

В Венеції.

Палати сьяють; надомнов блакіти,
Устіп стягá зелена моря грає,
Природа й штука імн Творцю співає,
Колише думку по над земні світи.

Народ веселий яркі в пісни цвѣти
В свободних звуках густо розсипає,
Лиш радість, лагід всюда ся всеміає,
Мов тут не знають, що то бѣль терпіти.

А в моїм серцю жалі закипіли,
Любовні жалі і любовна мука:
Згадалась наша рідна сторониця.

Мені згадавсь нарѣд сердечний, милий,
Єго печаль, страданя, горість, скука —
Згадались мні прискорбні Руся лица.

Послѣдними судило ся нам бути.

Послѣдними судило ся нам бути—

Тернистая пред нами ще дорога,
Та дальше, братя, дальше в імя Бога
Гіркое лихо нужно перебути.

Привіту нам? єго нам не учути!
В томлєнім серцю буря і тривога:
Коли-ж, коли-ж та жатва буде многа,
Коли-ж скінчить ся важкий час покути?

Терпіня, братя, бодрости, надїї!
Могил так много! сїймо на них цвіти!
Нову на гробах жизнь ростїм думами.

Приймившись расти забреняють ріснії,
Піснь воскресеня, щасливїйші діти
Втішать ся праці нашої плодами.

Раз тільки!

Раз тільки, раз в житю цвите
Невинна, чистая любов,
Зовявши не зоріє знов --
Раз тільки, раз в житю цвите!
Втеряний рай не верне вже,
Даремний всякий, всякий зов --
Раз тільки, раз в житю цвите
Невинна, чистая любов!

Мабуть свободен вже не буду.

Мабуть свободен вже не буду
Счарований єї очами,
Счарований єї бровами --
Мабуть свободен вже не буду.
Пестить і доси серце злуду,

Мов путник марево пуццями—
 Мабуть свободен вже не буду
 Счарований вї очами.

Чого ти змарніла?

Чого ти змарніла
 Моя ти калино,
 Моя ти єдино,
 Чого ти змарніла?
 Чого посумніла
 Моя білявіно,
 Чого ти змарніла
 Моя ти калино?

Як ми не марніти,
 Серця розлучили,
 Ах, нас розділили;
 Як ми не марніти:
 Не маю з ким жити,
 Один лиш був милий—
 Як ми не марніти,
 Серця розлучили!—

Як з серця піснь пливе.

Як з серця піснь пливе,
 То серця і досягне,
 До себе серце тягне,
 Як з серця піснь пливе.
 На крилах нас несе,
 У рай, душа де багне—

Як з серця піснь пливе,
То серця і досягне.

Коли ще серце живо бє.

Коли ще серце живо бє,
Пий чашу розкоши-житя,
Ізпий весело аж до дна,
Коли ще серце живо бє.
Бо юність раз лише цвите,
Оддвивши в друге не верта—
Коли ще серце живо бє,
Пий чашу розкоши житя!

Соловій співав у гаю.

Соловій співав у гаю,
Жалі в пісни виливав,
Голос тужний мов вмірав,
Соловій співав у гаю.
Я задумавсь в ліснім маю,
Серце біль туги стискав,
Соловій співав у гаю,
Жалі в пісни виливав.

Я згадав мої страданя,
Що на серця скрились дні
І минулі щастні дні
Я згадав мої страданя,
Непокої і бажаня,
Буйні гадки юности—
Я згадав мої страданя,
Що на серця скрились дні...

Геть печалі!

Небо чисте, голубе,
 Зірки сьсяють золоті,
 Місяця блистить срібло,
 Соловейчик пісни ле,
 Лози шепчуть ся рісні
 І леліє жерело—
 Вечір тихий, теплий май—
 Геть печалі! заспівай!

Літній ранок.

Ранок блиснув золотий,
 Сонце встало і лучами
 Вяже землю з небесами.
 Воздух чистий, прозорний,
 Під перлами трави гнуть ся,
 Соловіїв пісни льють ся,
 Гай зелений гомонить,
 Радісно витає сьвіт—
 Із блакитної висоти
 Роздає ся їмн любови!

Рондо.

Здоров братко! рондо нехай звенить—
 Чей ся удасть, весело забренить.
 А брате так ті рими укладати:
 На ить щоб вісьмь, а пять стихів на а ти—
 Такий забąg мізок мені скоблить!
 Встрявай!—перо втомивши ся пищить..
 От семей стих! чоло ся розяснить:

Таки ще втну і осьмий написати,
Здоров братко!

Ще пять стихів, так штука ми велить.
Мов галушки так дальше залохтить
Зобгать стихи; ко-б до ладу дібрати!
Дванайцятий сли зможу поскладати,
Остатний стих як пташка прилетить!
Здоров братко!

Згадка.

Як калинки рісно цвіли.
Як гаї загомоніли,
Незабудки процвітали,
Весело у даль бревіли
Филеньки кристальні річки —
Ми на березі сиділи
На коверцях многоцвітих
І з собою говорили —
Вели любу розмовоньку
Я і мій сердечний милий.
Любу слухати розмову
Калиноньки ся хилили
А на вітках на рісненьких
Соловейки пісни піли —
А тепер калинки звяли,
Соловейки одлетіли,
А тепер утихли пісни,
Буйні вітри зашуміли —
А тепер поникли цвіти,
Щастє, втіха теж одцвіли...

До любви.

Якими слови маю величати,
 Що-б ты любви, гідно оспівати?
 Из всіх чеснот найвисша ты чесноту,
 Тобі ся кождий мусить покланяти.
 Любви, ты міра всі держиш твореня,
 Усе собою знаєш оживляти.
 Твої святóци най невірник хулить,
 В святини міра мусить ты узнати.
 Твої, любви, чаровне огниво
 Весь мир великий знає сопрягати.
 Твої любви, ангельській крила
 Весь мир великий знають огортати.
 Твое несе святоє вдохновене
 В блакити неба крильми соколяти.
 Коли із серцем серце ся повяже,
 У горю знаєш осолоджати.
 Коли із серцем серце ся повяже,
 У щастю знаєш щасте убільшати.
 Богатим й бідним, ти усім зарівно
 Бальсам небесний вмієш уливати.
 Богат чи бідний—ти не розличаєш—
 Усіх зарівно вмієш ублажати.
 Однак святійшим єсть твоім хоромом
 Кохаюча свою дитину мати.
 Богів би треба бесіди сердечної,
 Щоб материнське серце оспівати!

Доволі! Треба пригадати, що поезії ті
 були писані р. 1880., в час, коли у нас мало

хто займав ся рускою літературою, а предся і нині ті поезії легко читають ся. Коли-б ті поезії були написані в німецькім язичі, то і в літературі так високо образованій, як німецька, були-б они для язика і старанної форми цїнені. Та годі! Я написав ті поезії та тогді я не найшов читателів, лише завистних критикоманів, котрі тих поезій не читали, тільки їх з гори порікали, обсміяли і обругали. О тім, що де котрі форми поетичні я первий ввів на Галицькій Руси, они навіть не згадали. Впрочім як було читати мої тріолети наприклад такому п. Роману Розмарини, котрий так пильно (?) селебезував сонети Петрарки?

Минуло кілька років. Я не озивав ся до давних моїх товаришів ві Львові; они-ж думали, що я зовсім перестав працювати. Тим часом так не було, бо я все працював дальше, хоть окрім деяких природописних праць по німецьки написаних, я не публікував нічого. Аж доперва в календарі „Просьвіти“ на р. 1891, а помістив статю „Мотилі, шкодники господарству“. Коли-ж відтак перенесено мене до Львова, я знов де що яв публікувати. Давні молодяки вже тепер стали мужами, а навіть без'усий перше п. Іван Франко украсив ся тепер усом, хоть правда дуже коротким. Давні мої товариші вже посивіли і з'отяжіли - я думав, що вже не прийде ся мені тратити дорогий час на полеміку. Та не так то випало, як

я мірковав. Народ літератський у нас на Русі без пустої сварки не годен жити. Р. 1894. я помістив в Archiv für slavische Philologie д-ра Ягіча статю „Woher kommt der Name Bojki“. Не чіпав я в тій статі нікого, тільки написав те, що слідовало з моїх студій. Тому статю перетолкував я на руске і помістив в „Ділі“. Тим часом бл. п. Омелян Партицький дуже огірчив ся моєю статею, котра зовсім противилась его виводам, взятим із Шафарика і Добровського. Вивязалась полеміка mezi Омеляном Партицьким а мною, ведена з сторони О. Партицького пристрасно, хоть не конче щасливо. До того вмішались ще і другі голоси, котрим однакож я не одвічав. Розуміє ся, що при таких спорах то мусів бути також і п. Іван Франко, щоби знов показати, що ніби держить пальчик на живчику всего умового життя Русі-України. В „Житю і Слові“ (вид. Ольгою Франко р. 1895. I кв. ст. 146—149) він приписав свої дописки до статі Володимира Охримовича (см. фейлетони „Діла“ чч. 255, 256, 263, 264 з 1894). На стор. 147. пише „нелюбов Підгірян до Бойків може не мати нічого спільного з назвою „Бойки“ „згідний відтїнок міг перейти з людей на назву, котра первісно могла не мати такого відтінка. А в таким разі гіпотеза Партицького про кельтске походжене сеї назви (се ще не значить, що й самих мешканців наших гір) видалась

би мені більше правдоподібною, ніж вивід д. Верхратского". Полемізуючи з бл. п. О. Партицким в „Дѣл-і“ я опираючись на дослідах, привів тільки примірів назв взятих з певних форм бесіди місцево уживаних у різних Славян, що має, впрочім оригінальне припущене що до назви Бойків, зовсім оказалось правдоподібним. Тож прийняли єго славянські учені а відсунули припуски Шафарика і Добровского. Щось в рік по скінченій полеміці з. О. Партицким, я нашов в самім люді потверджене мого припусканя що до повстаня назви Бойків, і так стрів я у люду назву „Бемки“ на Русинів в Черниляві, Завадові і околиці *). То для мене зовсім достаточо. З п. Іваном Франком я спорити не буду.

Щоби по можности мою гіпотезу ослабити, подає п. Іван Франко, що частиця бо їе уживає ся не у всіх Бойків, а що буває у значної части Підгірян і Долян та що прозв'язка »Бойки« ніяк не могла повстати на »межовині«, там де стикають ся Бойки а

*) Назва „Бемки“ єсть місцева і буває давана жителями Семерівки, іменно тим нечисленним впрочім Русинам, котрі кажуть бем коси у, бем роби у м. будем косити, будем робити пр. жителям Черниляви, Завадова і др. Та назва утворена наростком-ко з форми: бем: Бемко, так як Бойко від бойе, Лемко від лем.

Лемками, бо такої межовини зовсім нема. (Межовина се значить місце, де стикають ся дві або більше ріжних річей! Якже-ж не може бути межовини меж живучими племенами?). Щоби однакож себе обезпечити, при кінци додає: »подаю ті свої спостереження з усякою резервою«. Видко п. Іван Франко не читав уважно моєї статі, подаючої нову гіпотезу назви „Бойки“. Я не лише бо й е подаю яко бойківске, але також згадую про декотрі подібні слова розширені по значній часті Галичини. Межовина меж Лемками а Бойками се не значить линія гранична, бо різкої границі жаден говор не має. Все те, що говорить п. Іван Франко, єсть пусте говірканє. Вираз бо й е імовірно мав далеко більше уживанє, ніж тепер; очевидно Бойки стидають ся того слова; тож і там, де уживає ся тепер, лише спорідка мож єго почути. Се однакож ніяк не уймає правдивости мого висказу. Коли „Лемки“ свого, властиво словацкого лем не пустили ся, хоть їх прозвано від того слова (самоперше тоту прозивку дали їм сусіди Бойки), Бойки, дуже соромляжі, своє слово „бойе“ (від котрого від Лемків одержали прозивку) навіть по части загирили. Впрочім, як би і було, назва „Бойки“ повсталала, мусіла повстати на межовині меж Лемками і Бойками. Можуть тепер в декотрих сторонах

Бойківщини „бойе“ зовсім вже не уживати, а таки давна назва „Бойки“, котру видумали перші „Лемки“, удержала ся до сего дня незміненою.

Хоть і зговорив п. Іван Франко ніби в роді суперарбітра, я прочитавши его замітку махнув рукою: горбатого і могила не справить! — та вскорі забув і про мій вивід назви »Бойки« і про напушеного пана Івана Франка.

Минуло знов з декілька років. Саме тогді розчала ся справа про реформу наших гімназій; забирали в сій справі голос ріжні люде стоячі по за школою; о скілько їх заміти були оправдані, не тут місце розбирати. Але скажемо те, що нас обходить може. Ото і Русини заняли ся тою справою. Спрошено збор, що мав обрадовати над реформою наших гімназій. Прибув і я на зібранє і побачив, що запрошені були переважно студенти університетські. Із старших Русинів ледви було чотирох. Та менша з тим. Я цікавий був, як випаде тота нарада. І ото в справах педагогічних, требуючих так багато ерудиції і досвіду, промовляли переважно молоді студенти, несені на орлиних летах фантазії. Я зумив ся. Говорив також і один сивоголовий педагог, котрого слова найбільшу мали вагу, та его покрили бистрі річи молодих. Аж ту починає говорити і п. Іван Франко. Розуміє

ся, порікає цілий спосіб ученя теперішній, бо, каже, все учать по старому; от возьмім на примір ботаніку, учать єї, так як давнійше, все ще по системі Ліннея, що надзвичайно утрудняє науку про рослини. Як то кажуть, втяв до гапликів, аж пальці знати. Де то чув п. Іван Франко, щоб тепер вчили ботаніки в гімназіях по укладі Ліннея? Видко, що і сам забув, по яким системі вчив ся. По системі Ліннея в школах середних в Австрії не вчать вже яких літ пятьдесять. Та бачте, треба було похвастати, що то ніби все обнимає ся своїм знанєм та держить пальчик на живчику умового руху всеї Руси-України. Систем Ліннея, по думці п. Івана Франка, дуже утрудняє науку рослин. Чому виразив ся так п. Іван Франко? Ото тому, бо відай щось там чув про системи штучні і природні а понеже уклад Ліннея єсть штучний, а нам треба зблизити ся до природи, так думав, систем природний єсть далеко легший від штучного. Не даром то співають в опереті: Für die Natur, für die Natur і Gräfin Melanie... Та ба співати можна, як кому любо, та не говорити в річах педагогії, о котрих не має ся понятя. Тепер беруть рослини після укладу природного не тому, мов би той уклад був легший, лиш тому, бо єдино уклад природний, заєдно одвітно змінаний і усовершаний, одвічає науці, тим часом найлучший помежи штучними уклад Ліннея, хоть

і далеко легший від системів природних, теперішнім вимогам науки не відповідає.

*

В VI. річнику „Літературно - Наукового Вістника“ 1893. р. в кн. VIII., IX. і XI. помістив п. Іван Франко, по смерті Івана Гушалеви́ча, некрольоґ того літерата і оцінку його діяльности, не скуплячи своїм робом ріжних уваг. Неперечно не одно ним замічене слухне; тільки як всюди в своїх «критиках» п. Іван Франко не годен оцінити гідно часу, в якім писатель діяв; все кожного так судить, наче-б він находив ся в рівних або подібних відношеннях, що він, Іван Франко. Власне оцінюючи Івана Гушалеви́ча мав він нагоду показати, як дуже шкодливим було язиче, яке що раз більше ширило ся в его писанях, як тоє язиче вкінці зовсім обезобразило і умертвило его слово. То-ж і бачим у Івана Гушалеви́ча кілька его ранішних пісень, у котрих більше пробиває ся жива бесіда люду мимо тут і там непотрібно втручених «ветхих» виразів: или, да, даби, когда, навірно і пр., еще можуть заняти; чимже-ж більше напихані подібні „великомудрі“ слова, тим пустійші, безцвіті, справди мертвечі являють ся его плоди. Се правда, котрої годі не признати. То-ж найновіші его поезії з р. 1879. і 1880., хоть обємом значно більші, не можуть нікого одушевити, ніхто їх не читав і не читає.

Несправедливою також бесіда про „Мир вам братя“, одну із первих і найлучших пісень Івана Гушалевича. Справди в „критиці“ так сказано, мов би Русини мали тогді доволі численну інтелігенцію, котра була годна оцінити положене свого люду і жадати від правительства сповнення дійсних потреб Русинів. Однакож так не було. Свобода блиснула 1848. року нашому людови без єго стараня. Причини того були політичні. Справди темний люд а навіть більшість тогдішньої нашої дуже не численної інтелігенції мали таке розумінє, що тая «свобода» і тії права дістали ся від доброжелателів єдино для добра Русинів з християньскої любови... До того в рускій інтелігенції ледви хто вмів по руски як-так писати. Язык руский (малоруский) був невироблений; окрім кількох букварів, ледви у нас що було. Межи Русинами ледви один молодий питомець тогді напов ся, що зложив піснь: „Мир вам братя“, а піснь тота, яка-б она і була, виражала тогдішній настрій Русинів зовсім вірно, тому тогді всіми Русинами яко народна була принята. Певно, що нині такому Іванови Франкови може она зовсім неподобати ся. Та що-ж діяти? Іван Гушалевич не міг тогді инакше писати, если хотів-найті приняте у рускої публіки в Галичині.

Если-б тогді жив і ділав п. Іван Франко,

він би може написав в 1848. році яку руску ревлюційну пісню. З тою піснею він відійчим скорійше удав ся би до свого рідного села, до Нагуевич, щоб перед близшими своїми родимцями об'явити свої мудрощі. Та славні Нагуевичане здивовані слухали-б его революційних річей, але не зовсім їх би розуміли: бунтовати ся рускому людсви в Австрії за те, що їм даровано панщину! Мірковали би сяк-так, вкінци автора з сердечної вдячності би звязали і відставили до „бецирку“ в Дрогобичи, з відки-б его відвезено безплатно до Куфштейну, де би запалена голова мала часу доволі розмишляти над змінливостию судеб чоловіческих... Австрійське правительство не потрафило би его оцінити, не поклонило-б ся его «високим» ідеям і не становило-б его університетским професором руского язика...

Якаж -зависть у п. Івана Франка навіть вже мертвому Івану Гушалевичу, котрого без іспиту становлено в гімназії суплентом руского язика (людей кваліфікованих в той час таки зовсім не було; суплентами до всяких предметів в гімназії і тепер іменують здібних людей без іспиту!) А все ті «гаразди» унали ему за «Мир вам братя», за мирну пісню, котру тогді і Поляки радо співали. Гей гей! як би тогді жив п. Іван Франко, не допустив би до того, ні, ні!

Кардинальною прикметою техніки Івана Гушалевича єсть, по словам п. Івана Франка, »посвячувати для вірша і граматику і думку; йому нічого не значило скомпонувати собі для риму зовсім небувалу(?) язикову форму («сил изліє на нас мног» — що то за слово і що за форма сей »мног») VIII стор. 116.

Тою критикою не аби як посоромив ся п. Іван Франко, довідно оказуючи, що не вмів пізнати форми мног. Єсть то genitivus pluralis приложника форми іменної (Nominalform). Форми іменні приложників більшою частию у нас затратили ся, але таки уживають ся пр. здоров, молод, золот, голоден, красен, ясен, повен, свободен (в старословенськ. здравъ, младъ, златъ, гладьнъ, красьнъ, ясьнъ, плънъ, свободьнъ), свят вечер, велик день, здорова, молода повно, густо, до Біла Каменя, по велицї дни, здорові, красні і пр. Також в декотрих вираженнях присловникових пр. з далека, за молоду, з далеку, з близка до сита, з добра дива, по малу, по добру і пр. В певних випадках находимо їх у наших писателїв. Тут приводим лише: Писання И. П. Котляревского. Санктпетербургъ, 1862. на стор. 68. Не милъ тобі уже десть світъ. стор. 120. По нашему хохлацьку строю. стор. 162. Для нашого сердита бога.

стор. 125. В безпечности не сподівались Ні од кого ні яка зла. стор. 225. Не спас ні рост, ні сила многа. стор. 248. Безчутвенна з коня стягнув і пр. пр. *) То ж в піснях людових бувають приміри іменних форм приложників.

Видко, що глумливий п. Іван Франко тепер не знає того з рускої граматики, що Іван Гушалевич хорошо знав еще 1848. року, а ті річи, котрих п. Іван Франко не знає, суть цілком елементарні. Та не знючи насущного хліба з рускої граматики гудить „цукерки“**) (стор. 172.) подавані рускому людови.

В р. 1848. написати „Мир вам братя“, мимо всіх сторон уемних тої пісни, хто зна, чи не було на той час більше, як »Не пора« в наших часах. До того-ж в співанці »Не пора« не всюда такий то гладкий стих, як п.

*) В старословенск. Singularis: 1. сила многа. 2. силы многы. 3. силѣ мнозѣ. 4. силѣ многѣ. 5. сило многа. 6. силѣ многѣ (пізнійше під впливом містоіменного склону: силѣ многѣ). 7. силѣ мнозѣ. Pluralis: 1. силы многы. 2. силѣ многѣ. 3. силамъ многомъ. 4. силы многы. 5. силы многы. 6. силами многами. 7. силахъ многохъ або Singularis: 1. сила мънога etc.

**) Cukierek = цукрик, цукорець. I. B.

Івану Франку здає ся. І так в 2. строфі находимо: »не пора за неvigласкiв лить свою кров“ вираженє штучне і тяжко зрозуміле. Старословенське *neviglasz imperitus, ingratus* перемінено на „неvigласок“, але того „зукраїнцєня“ старословенського слова многи з наших „Українцiв“ навіть не зрозуміють. В 3. строфі читаєм „прапóр“ місто „п р á п о р, що також не коваче підносить чистоти сеї пісни. Так п. Іван Франко, хоть і завидний самохвалько, признати мусить, що єго пісня „Не пора“, в наших найновiйших часах написана, не вільна від замiтiв.

Всю діяльність Івана Гушалевича оцінив п. Іван Франко широко і зовсім не прихильно, а при кінци намістив (як п. Іван Франко каже) відпис автографу: Поезiи И. Н. Гушалевича печатаны вѣ Львовѣ 1879., посланого імовірно до „Московскихъ Вѣдомостiй“. Се оголошенє тої рецензiї єсть гарним свiдоцтвом таланту п. Івана Франка, вправді не яко критика, але яко полицейского чиновника...

Коли так широко розписав ся п. Іван Франко власне о поезiях, котрі найменшу мають стійність, о тiм, що в своїм часі сильно вплинуло на нашу галицку Русь, а навіть по части ще й тепер не без ваги, не згадав від себе ані слова. Іменно про Івана Гушалевича кавалки театральні, особливо про „Підгіряне“. „Підгіряне“. 1865 р. були первий раз в рускiм

театрі представлені. Належить ся мєльодрама і доси до найлучших театральних кусників галицко-руских. І в „Підгірянах“, так як у инших творах Івана Гушалевича находим такі ціннощі як: когда, да, даби, даже, или etc. — однакож дадуть ся ті слова легко заступити народними. Підчас появи „Підгірян“ декотрі народовці пр. бл. п. Остап Левицкий кілька пісень тої мєльодрами переспівали по польски, хоть правда взагалі були „Підгіряне“, як і загалом писаня Івана Гушалевича, у народовців уємно оцінювані. Ми що до вартости „Підгірян“ маєм иншу думку. Треба добре пам'ятати, що „Підгіряне“ написані були літ тому більше ніж сорок, що тогді ледви у нас починав ся театр, а оригінальних, театральних кусників ледви кілька було у нас. Межи тими були „Підгіряне“ такої найлучші.

В ч. VIII. на стор. 112. читаєм: „Гушалевич не був одиноким здібним і талановитим чоловіком, якого пожв'якало і виплювало наше москвофільство. Яків Головацкий, Іван Наумович, Ізидор Шараневич, Антін Петрушевич і многі инші зазнали сеї долі“. Може хто-б подумав, українофілі то зовсім инший народ; ті, бачите, своїх людей дуже шанують, відай не так як москвофілі, котрі лише „жв'якають і виплєвають“ своїх людей... а навіть і до людей инших партій українофілі односять ся, о скільки мож, безсторон-

но. Тим часом критикуючи Івана Гушалевича почув „ряний“ українофіл п. Іван Франко »сил мног« і в кн. XI. на стор. 118. так каже: »Чи був у нього поетичний талан, чи ні, ми тепер не можемо сказати«... а на стор. 119. »Чоловік добрий, чутем не глибокий, розумом не широкий, натура мов сотворена на те, що-б на подобу легкого човника перепливати понад найнебезпечніші скелі« — се справди чиста метода »не жвьяканя і не виплєваня« людей »розумом широкого« Івана Франка.

Если подивимо ся нині на діяльність Гушалевича, то мусимо признати, що в своїм часі він значно прислужив ся, іменно пісню »Мир вам братя« і кількома іншими співаками — а також своїми »Підгірнями«. Єго пісні підложені на ноти нашими музиками були в своїм часі радо співані нашою молодечею. У тот час, коли то руских писаній було дуже мало, рускі співанки уложені на ноти сіяли головними двигателями русчини в наших товариствах. Як красною і будячою приміром піснь Гушалевича:

Красна зоре подиви ся
Яним личком з висоти,
Близше, низше прихили ся,
Тугу з серця розжени!

Засвітай ми, як свиталась,
Коли-м в щастю моім жив,

Мило, щиро все сіялась,
Нім тя темний світ закрив! etc.

Сю піснь можете співати в сальоні рівно які в селянській хаті — всюди она прийме ся з вдячністю, хоть не ма в ній властиво різко проголошеної ідеї. Як же-ж не приятні, пізнійше зложені пісни про »зорі«, приміром:

Ти зоре, що тремтиш
І блудиш наче п'яна
І мечеш крови блиск
Мов кровію наліта —
Ні ти провідник наш,
Ні сонце сего світа,
Що сходу свого жде
До рана!***)

Оціняючи Івана Гушалевича—в літах его властивої діяльності—треба завсїгда узгляднити обстанова, серед яких він ділав. Ті об-

***) Тут приводим лише саму піснь, котру вважаєм зовсім невдатною. Імени автора тої пісни не виявляєм. Примітою наших гурткових літератів-гургурдядьків єсть в подібних випадках найголоснійше викрикувати імя автора, щоби тим способом его спаскудити і снаплюжити, а самим по своїй думці засіяти; однакож ми уважаєм той спосіб нікчемним. Против автора ми зовсім не виступаєм, лишень желаєм, най пише з пожитком для рідної літератури та бажаєм, най більше таких зорей не творить.

І. В.

станови ніяк не рівні були нашим, Люд край-не темний, інтелігенція дуже мало численна, література майже жадна. Руским язиком ледве хто займав ся. Гушалевиц на початку еще більше держав ся людової мови; то-ж перві его проби стихові нашли приют в руских серцях; на жаль почав ся він від народного язика що раз більше віддаляти, заравом его літературні річі ставали не до увірення мертві і вялі. В р. 1865. (в »Підгірянах» і пр.) де еще одізуалась народна струя, там его річ ставала живійшою і бистрійшою. Опісля, коли народний язик у него майже зовсім заник, завмерло і жите. Новими, хоть і значно більшими поемами він не заняв нікого: ледви хотілось вірити, що то той сам півець, що то першими своїми піснями будив у родимців жите і любов до свого. Ми увірені, що Іван Гушалевиц, держачись свого людового язика, був би що раз більше зискував на живости а навіть і що до річи ставав би що раз більше привлекаючим. На жаль він що раз більше гирив язик а з ним і річ і став для галицких Русинів, в кінци мимо всего стараня писати якимсь висшим літературним язиком зовсім байдужим і непотрібним. Яко один із первих будителів галицких Русинів він безперечно положив заслуги, котрі без сумніву були-б далеко більші, если-б зубрищина не загорнула его і в кінци не заморила природні

єго дарованя. Талант поетичний Івана Гушалевича не був великий; але великих поетичних талантів не так легко знайти навіть у народів далеко більше від нас розвитих і щасливіших. Межи першим будителями руского слова в Галичині він належав в своїм часі до важніших.

*

В «Літературно-науковім Вістнику» за р. 1905. в книжці VIII. (за серпень) виступив п. Іван Франко в статі «Де що про нашу пресу» зухвало против мене, при чім не посоромився для піддержаня своїх фальшів грубо збрехати.

В статі «Правда в очи коле» написав я против п. В. напасливої критики, так як она заслужила. П. Іван Франко, котрому ся статя, рівно як і зладжена мною рецензия на виданий спілкою переклад книжки Феррієра про Дарвінізм дуже була неприємна, написав, що в статі «Правда в очи коле» «не видко нічого-гісенько, крім якої-сь безцільної і безпредметової злости не відомо на кого і не відомо за що» (стор. 181). Ся рецензия, хоть і написана по причині напасливої критики п. В., таки що до плутаня языка головно звернена против п. Івана Франка, котрий дуже гордий «на те, що єсть «поетом» малоруским чи там пак „українським...“ В тій статі, правда, я ще отверто не виказав був єго імени.

„На сю рецензію написав д. В. в книжці Л. Н. В. залютий б. р. деякі уваги, що докторкують почасти язовикових деталів, а по части тону рецензії д. Івана Верхратського Образливого в увагах д. В. не було нічогісенько, але був зовсім справедливий протест проти того незносно зарозумілого та диктаторського тону, яким п. Верхратський обговорює язовикові питання взагалі і свої заслуги особливо, тай звернено увагу на те, що власне д. Верхратський, ніби то очищуючи нашу мову, сам насилує її, занечищуючи свої писання масою неольогізмів та провинціоналізмів, які роблять книжки п. Верхратського, вже без огляду на їх зміст, за для самої їх мови зовсім нестраними для Українців з Росії“.

П. В. давав мені язовикові „деталі“; образливого в его увагах не було „нічогісенько“; я маю прибирати незносно зарозумілий та диктаторський тон в язовикових питаннях і в обговорюванню своїх заслуг, а власне занечищую свою мову неольогізмами і провинціоналізмами, через що она зовсім нестрани для Українців з Росії.

Образливого в статі п. В. не було „нічогісенько“. Про те не буду тепер говорити повторно, два рази про одно говорити мені не хоче ся; тільки лише скажу, з язовикових „деталів“ п. В. мені „нічогісенько“ не потрібно. Де той зарозумілий та диктаторський тон в я-

зикових питаннях і в обговорюванню моїх „заслуг“, я не знаю, не знаю також, до чого-б те все мені придало ся. Я для руского (малоруского) язика працював єдино з залюбованя, але за свою працю не мав і не жадав якої осібної нагороди. Неологізми я творив там, де они потрібні; провінціоналізми я впроваджував для збогаченя язика літературного, причім не силовав нікого мені послідовати. Богато неологізмів мною утворених уживають і Українці за кордоном а і сам п. Іван Франко не знаючи може навіть, що то я їх утворив, послугуєсь ними.

Що до Українців закордонних скажемо сю незаперечну правду они скорійше ніж Галличане стали писати чисто по народному; з самого почину дуже хороші річі успіли витворити, котрі нам все приміром можуть сіяти. Але небавом їх праця літературна зістала придавлена урядом, а і доси той гнет з малими перемінами триває. Говорить, що хочете, про конституцію, про нові порядки—нові часи, а такої в сущности старі порядки. Уряд не охочо дивить ся на всі починання Українців, котрим — чи справедливо, тут розбирати не будем — не вірить. Тому то нові твори Українців більшою частию мають — іменно в язиковім згляді — боляки. Іменно терміни їх надто штучні а взяті понайбільше з російского або з вольского. Иногді они на місто ро-

сійських таки прямо беруть польські. Коли на-
 родовці галицькі радісно беруть нові, добрі сло-
 ва українські, писателі українські нові, зовсім
 добрі, галицько-руські, з люду взяті слова ува-
 жають нестерпимими неологізмами. Майже в
 кождім новоукраїнськiм ділі находим: підкре-
 слити, викреслити, закреслити, перекреслити
 (підчеркнути, вичеркнути, зачер-
 кнути, перечеркнути), ростлумачувати
 (розтолкувати), замір (намір), ріжно-
 манітний (розмаїтий, розличний), одно-
 манітний (одностайний, однообраз-
 ний), завше (все, завсе, завсігда), на
 завше (на все, назавсе), ринула стіна (гря-
 нула стіна), більший чим (більший ніж), не
 вже (росс. не уже ли), тут але сього не було
 (але тут сего не було), від Галичан непотрі-
 бно взяте існувати (польск. istnieć, єствова-
 ти) і багато інших виразів; також під згля-
 дом ортографічним (хоть се поменшої ваги)
 находим неодно провінціональне, а часто та-
 ки невміле: цей, ця, це, цею, цієї, цим, цими
 і пр. (сей, ся, се, сего, цієї або сеї, сим
 сими), польський (місцева форма українська:
 польський), справжувати, підюжовати (але: при-
 суджувати; коли так, то: справджувати,
 під'южовати), шляхецький (шляхот-
 ский), шляхетний (шляхотний), вищий,
 низчий (вищий, низший), що до грама-
 тичних форм: вага сніту, власністи (гнету,

власности), відомостів (відомостей) і пр. пр.

Правда, під зглядом язиковим часто велику не увагу находим і у многих, галицьких народовців: насікомі (комахи), средство (російске, по малоруски: середник), возний (возний), трускавки (полуницї), чашка (лобїна), справозданє (звіт), непромакальний (непромочний), непоказний (непоказний), шкло (скло), шклянка (склянка), шкляний скляний), спружина (пружина), поверхня (верхня), скрайний (крайний), знаток (знавець, знатель), нарибок (нарибець) нашірок (нашіренє), тутейший (тутешній), вчрайший (вчрашний), тамтейший (тамошний), сьруба (шруба), до нічого (нідо чого), в нічїм (нівчїм), перед ніким (ніпередким), залічка (зачот), той товщ, того товщу (тая товщ, тої товщу) оцінив того же намір (оцінив его намір), ізсухотів (ізухїт), справоздавець, справоздатель (звітник, звітуватель), жужанє мух (брєненє мух, жумленє мух; російс. жужжать=брєнїти, жумїти), ричалт (загалїна), мабудь (мабуть) проца (праща) застосувати (прїмїнїти), підчиненє «ся» властям (підчиненє властям), ранній, рання мова (ранїшний, ранїшня мова, а ранній вчасний, ранні сливки), фалшивий (фальчивий), фалшувати (фальшувати),

пісковець (пісковик, пісчаник), тетерев (тетерюк, катервак), шпони, з шповів (кігті, з кігтей), так книжки, як і газети (як книжки, так і газети), так з причин політичних, як і економічних (як з причин політичних, так і економічних), так від своїх як від чужих (як від своїх, так від чужих), так економічного, як і політичного боку (як з економічної, так і політичної сторони), промову знамениту так з огляду на зміст, як і краснорічive виголошене (промову знамениту як з огляду на зміст, так і на краснорічive виголошене); говорять добре: мачиха, мачоха, але вже мено села мусять зовсім чудно змінити на: Мацишин, хоть люд говорить правильно: м а ч и х а, М а ч и ш и н і пр. пр.

»Констатуємо, що п. Верхратський проявив добрий поліцейський нюх, догадавши ся, що за буквою В. криється д. В. Гнатюк, і тим своїм відкритем схарактеризував дуже добре свою вдачу і науковий рівень свого думаня. Констатуємо нарешті, що остатні слова цитованого нами уступу, покладені п. Верхратським мов дословний цитат із »Л. Н. Вістника« не находять ся в такій фразі у всіх виданих доси 30 томах сего виданя, отже не цитат, а видумка самого п. Верхратського а властиво его „віц“, що стоїть зовсім на тім самім рівні дотепу, як коли малий вуличник покаже вам язик“.

Той сам Іван Франко, що то смів про мою не підписану статтю: Замітки про взаємини руского язика і народної літератури“, поміщену в »Денници«, печатно оголосити, що автором тої статі — то я, і її в »Сьвітї« 1881. огидно спаплюжити, той сам Іван Франко, що видсбув і не знаєть яким правом публікував віроятно самим Іваном Гушалевичом написану похвалу поезий Гушалевича в »Московских Відомостях« — той сам Іван Франко сміє так говорити! То характеризує доволі его »вдачу і науковий рівень«. Що п. В. Гнатюк під своїми »критиками« в »Л. Н. Вістнику« підписував і підписує ся В., те загально всім звісно. Не було се жадним »відкритєм«. З самого почину про те знали люде в народовецькій партії, рівно як і в других партиях. Впрочім, хотьби навіть, що рішучо так не єсть, я перший відкрив значенє букви В. під статями »Л. Н. Вістника«, шкоди для п. В. Гнатюка не було би жадної: він зовсім незалежимий чоловік. П. В. Гнатюк єще перед тим грозив мені в двох листах (котрі посідаю досі), що против мене буде виступати в »Л. Н. Вістнику«, ото ж злослива статя его для мене зовсім не була несподіванкою. Причина тої гидкої історії, як звичайно у гуртковців, мала і нікчемна. П. Федір Примаєк помістив статю іхтиольогічну в збірнику математично-

природописно-лікарської секції*). Про ту ж стачу в звіті німецькім, уложеном без моего відома, було згадано в короткості, але так невміло, що волосє стає на голові, хто міг такий звіт, котрий властиво мав бути перетолкованєм моего звіту руского, написати**). Я довідавшись про се, очевидно мусів обрушити ся. По німецьки більше читають, ніж по руски, а прочитавши такий non sens гарно подумают про ціле товариство і про мене яко голову секції. Тож я на найблизнім засіданю секції підніс ту ж справу а заразом в острих, але правдивих словах скартав того невідомого пана, котрий тим німецькім природописним звітом тільки сорому наніс цілому Товариству.

*) Збірник математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка Т. VIII. Вип. II. У Львові, 1902. Наголовок статі такий: Єще кілька слів про глезу (thymus) риб кістносkeletalних (Teleostei) з узглядненєм осквіців (Ganoidei) і кругоротих (Cyclostomi). Написав Федір Примак.
I. B.

***) Послі того так ганебного звіту німецького написаного якимсь безстидником «всезнайком», котрий оказав ся крайним незнайком в річи, про яку спаскудив свій славний звіт, рішено в секції мат. природописно-лікарській, що і німецькі звіти робіт секційних може готувати тільки голова секції або одвітний автор статі. Звіт про працю п. Примака з р. 1902. поручено голові секції по німецьки

Всі на засіданю притомні члени секції математично-природописно-лікарської зсолідаризували ся вповні з моім замітом а заразом зажадали, щоби в будуще і звіт німецький завжди ладив дїл одвітної секції; так мало запобічи ся дальшим скандалам. Коли звіт німецький виходив у Львові, п. В. Гнатюка у Львові не було, бо для поратованя здоровля бавив за границею. Хто ладив той німецький звіт, не знаю і доси певно; говорено досить голосно, що редіговати мав єго п. Іван Франко, а ладити якийсь правник. Оскільки се правда, я не слїдив, а в заміті поданім в книзі засіданій секції математично-природописно-лікарської виразив ся загально. Тим замітом учув ся п. В. Гнатюк, котрий тим часом вернув з заграниці, вельми діткненим і написав до мене майже безпосередно лист, в котрім жадав від мене в протязі 24 годин витолкованя і поданя, чому то я єго підозріваю. Розуміє ся, я навіть і не думав о п. В. Гнатюку, тож жадного виясненя не чув ся обовязаним давати. На другий день п. В. Гнатюк прислав мені служником лист вельми

еще раз зладити і випечатати, щоб хоть в части направити «поступний, не заскоружлий і не стухлий» звіт всезнайків в німецькій хроніці Н. Т. ім. Шевченка.

I. B.

образливий і імпертинентний із згаданими погрозами.

Лож, що „І.-ацький не зна ріжнманїтности нашої невгавучої мови“ я помістив дословно яко цитат »Л. Н. Вістника«. Вправді поміщені слова »І.-ацький не зна ріжнманїтности нашої невгавучої мови«, але не яко цитат »Л. Н. Вістника«, а яко часту говірку а иноді і писанину декотрих »критикующих« гуртковців. Оно смішно і згадати про те, що декотрі із них пишуть: Верхрацький, думаючи, що тим осягли самий верх національного вислову, але: сьвітський, студентський, людський, громадський.

Що при всій зарозумілості гуртковців єсть велика доза ігноранції, про те кождий хто хоче глибше слїдити, переконати ся може. Що „гурток“ завладїв головно цілим рухом літературним в наук. Товаристві Шевченка, не мож дивовати ся, коли спогадаєм, що у нас літератів независимих майже нема, що переважна їх часть, властиво тільки побічно може займатися літературою. Впрочім не в тім біда, буває се і в инших народів; та поведене декотрих гуртковців єсть в многих зглядах провокуюче, родяче незгоду між народовцями; головною їх пружиною діяльности то руда зависть і охота всіх спаллюжити, виключно самим, лише самим блєстїти. Шкодлива для загальної справи їх

діяльність єсть проте в високім степені доганна.

»Задачію граматки єсть види языкові, о скілько се можливим, управильнити і усталити“. Се висказ загально знаний, лише незвісний п. Іванови Франку, котрий вправді подає слушно загальні вискази що до новочасної граматки, але їх в практиці зле розуміє. О языкових новотворах і їх оціненню граматикою се правда, але якже-ж переборщено понимає їх п. Іван Франко! Те все, що про новочасну граматку нагородив п. Іван Франко, річи звісні, а після тих новочасними європейскими філологами поданих указок я більше ніж сорок літ поступаю. Як же-ж понимає п. Іван Франко задачу нашої граматки? У нас приміром говорять в многих околицях „цей, ця, це; здаєтьця, робитьця“; се для граматика важне, але таки в книжках тепер писати ся буде: сей, ся, се; здає ся, робить ся. Говорять: замісь, місто, замісто — але декуда і »замісь« — з чого таки вибрати форми: замісь, місто, замісто. Розуміє ся, що таким річам не належить давати надто важне місце і „цей, здаєтьця (здаєця) і замісь« надто сильно порікати! Але і в подібних случаях єсть певна доля в важности виразів. І так на пр. тета, тітка, цьоця, цьотка у люду можна мішма почути, але лише форми тета і тітка в рускім

письмі повинні уживати ся. Очевидно, що нерозуміючий, котрі правильні форми належить вибрати (як п. Іван Франко), буде моїм словам упрямо противити ся.

В статі п. В., як твердить п. Іван Франко, образливого не було »нічогісенько«. Вправді п. В. таки сміє ся з мого виводу „самоїлка“ і попросту мій висказ, що я чув від якогось старого сьвященика, тепер вже небіщика: ніби то, що був дяк Самоїл і від него то названо той спів »самоїлка«, уважає яко побрехеньку, але то зовсім нічого, предся то подає такий „певний“ чоловік, як п. В. Після о. Порфирія Бажаньского про дяка Самоїла не ма ніяких письменних документів, а самоїлка походить не від самоволі а є перетворене слово »самолівка«. Тим я »страшенно« затріумфовав, хоть властиво я „сам себе висік“.

В цілім тім говіркано п. Івана Франка нема правди а вилазить нерозуміне цілої тої справи і велика метушить ся злоба. Мов сказане, що самоїлка походить від дяка Самоїла (Самуїла) п. В. зовсім висміває, а те, що я подав про слова старенького сьвященика, обругане зовсім „гречненько“. Мені, котрому доси ніхто не виказав неправди, смів п. В. з добра дива закинути брехню. Тому висміяню і обруганю вторував і п. Іван Франко, засилюючи на свою праводлюбну грудь картку з

написом: »Шейковского. Шчо таке Ібн Дастова Русь. 1880. року«!

Мушу дати тут обширнійше объясненє. Про те, що самоїлка походить від Самоїла, я передше думав а так само і тепер думаю. Єсли-б я сам того дійшов, так ніяк би того не стидав ся. Але було то так. На екскурзіях язикових заїхав я раз до бл. п. о. Льва Ясеницького, пароха в Старій Соли, де і вчув від него згадку про дяка Самоїла і про Самоїлку, та лиш шкода, що про того дяка більше не провідав. Згадка про дяка Самоїла і звязану з ним назву співу: самоїлка до разу мені припала і я її приняв яко дуже ясну і правдиву та лиш письменні докази про того дяка мені хибують і доси. По мойй думці „самоїлка“ могла лише повстати від Самоїла; ні самолівка, ні самовілка не могли дати „самоїлку“. Самолівка до виговору не трудне, впрочім находить ся у нашого люду не змінене тото слово і означає прилад, що сам ловить. З легкого слова „самолівка“ щоби повстало „самоїлка“ ледви припустити можна. Суть подібно зложені слова як мишелов, мишелівка. Ще неможливійше язикове перетворенє слова „самоїлка“ із самовілки. Часто стрічають ся села звані вілька, вулька (походить від »воля«), львіколи не переходить в тих словах на л. Але менше про те. Як міг наш люд говорячи про спів

церковний, в котрім, чи він нотний, чи ні, єсть завсїгда певне право, що він собі „самовілька“. Се дуже би соромило і наш обряд і єго співи. Назву „самойлка“ впрочім знають лиш у нас в Галичині. Те показує, що она мусїла повстати у нас в Галичині; про єї приміту близше говорити не буду, бо співом не занимаю ся.

Пишучи статю »Правда в очи коле« удав ся я до фахового в церковнім співі у нас мужа, іменно до Впреп. о. П. Бажаньського, котрий був ласкав мені дати поясненя в тім зглядї. Про ті поясненя, а передовсім про „самойлку“, котру Впр. о. П. Бажаньский уважає яко повсталу з »самолівки« я при кінци моєї статї згадав. Словами з уст фахового мужа я збив пусте і неприличне говірканє п. В. про якісь »самовілки« в церкві. Що до самого виводу того слова під зглядом фільольогічним я не одізвав ся ні словом.

Отож збрехав п. І. Франко кажучи що я категорично твердив про компетентних людей, священників і істориків церковних, котрі піддержували мою віру в дяка Самоїла. В рецензії про »Дарвінізм« ст. 10, я кажу: »Сей вивід (даний бл. п. о. Львом Ясеницким про дяка Самоїла і спів від него названий) більше до мене промавляє. Може ся згадка спонукає декого з нашого священства, а іменно з наших фахових учителів церковної музики до

точного опреділення, звідки взяла ся у нас самоїлка — а в статі: »Правда в очі коле« на стор. 14. каже Вир. о. Порфирий Бажанський: »Співати самоїлкою значить співати мелодию музикальну не з нот, лише після слуху. Єсли дійсно „самоїлка« названа від імени дяка Самоїла — на що однакж не ма документів письменних — і дяк Самоїл міг співати лише на стародавню самоїлку«. Хоть п. Іван Франко і назвав моє говоренє про Самоїла і назване того співу церковного »простою блягою«, так виходить, що то зовсім з моєї сторони не було караманом, а тільки п. Іван Франко єсть караманником.

Написав я, що »всезналь гуртковий« віддав Aequivalent словом »рівнобіжник«. Закидує мені п. Іван Франко, що я не згадав, де сей злочин був сповнений і ким, що питанє, чи се (коли лише раз стало ся) не є простий друкарський блуд. На се одвічаю, що сю книжку (котрої автором єсть д-р. Пулюй) перепечатував в виданю Спілки по своєму п. В. Гнатюк, а на запитаня, котрі посипались по випечатаню, коротко сказав, що він думав, рівнобіжник єсть то само, що Aequivalent.

„Що сказав би прим. п. Верхратський, як би хтось його „Знадоби до словаря южноруского“ вид. р. 1877. назвав недоладною клінтаниною, за те тільки, що там слово »гаргара« перекладено „ein grosses, schlecht eingerichtetes

Zimmer“ (стор. 9.) а шушеренка — Morchel?“ стор. 187.

Сказав би, що той хтось або п. Іван Франко що до першого слова злосливо збрехав, а що до другого взяв ся говорити про те, про що не знає нічогоісенько.

Знадоби до словаря южноруского І. У Львові. 1877. стор. 9. Гаргара (Dr. verächtlich) ein grosses, schlecht eingerichtetes Zimmer. стор. 85. Гаргара (Кал.) etwas Grosses, Plumpes. Баба, як гаргара. Хто годен таку гаргару опалити (о покої) cf. огвара. Подано се слово так, як мені лучилось учути; я перший иривів єго вперед в тім сенсі, в яким учув в Дрогобиччині (стор. 9.), а відтак в Калущині (на стор. 85.) в обширнійшій значеню а zarazом поміщено порівнане з лемківским огвара. До словаря робить ся ужиток з всяких значеній.*) Що до виводу того слова я тепер иншого мвіня. Іменно „гаргара“ уважаю яко вираз посвоячений з словом „гора“, а повсталий через здвоєнє: гар—гара.

*) Малорусконімецький Словар уложив Евгений Желеховский. 1886. I. стор. 137. Гаргара etwas sehr Grosses, plumpes; grosses, schlecht eingerichtetes Zimmer. В. Beine keillustigen, bösen Weibes, H. 267. — Перше значенє подано з моїх „Знадобів“ 1877, та не приведено жерела, як се у Желеховского буває часто, іменно у слів написаних з моїх книжок. I. B.

„Шушерепка“ або як я пізнійше стрів у люду на долах притикаючих до Гуцульщини: сушерепка (ся форма правильнійша) значить *Morchella*, *Morchel*. То єсть властиве значенє того слова. Декуда в Гуцульщині уживають „шушерепка“ насмішливо часто також в значеню спорзнім, бридкім. Але сміяти ся з кого, що „шушерепка“ називає *Morchella* — се було би так дивним, если би хто висмівав, що качкою зовуть *anas*, *Ente*, тим часом, коли качка має декуда спорзне значенє, так само як шушерепка у Гуцулів.

У Гуцулів спорзне значенє має часто і фобкавка, котрий вираз властиво значить *Lycoperdon*, *Bovist* а в інших околицях зве ся також по руски: пурхавка, пурша курявка, бздюха і пр. Також в німецькім: *Bovist*, *Buff-fist****) досить бридке має значенє примінене до того гриба, а *Tournefort* в латинській науковій термінольоїї ввів з німецького переведене: *Lycoperdon* з *λύκος* і *πέρδω*.

„Або як назвав би він моє поступованє як би я почав докоряти йому неуцтвом за те, що в своїм перекладі Ваканової драми „Перед світом“ (Л. Н. В. 1900 —) переклав *Rozon* на

**) В інших околицях Німеччини: *Bubenfist*, *Pfaffist*, *Pfaufenfist*, *Weiberfist*, *Hundspiss* і *Wolfspiss*.
I. B.

Познань зам. Прешбурґа і тільки на моє представлене позволив поправити сю і декілька помилок? Я не сумніваю ся, що коли-б я із за сього бундючив ся та шпигав йому в очи, він назвав би таке поступоване дїтвацьким або штубацьким“.

Назвав би се все підлою брехнею п. Івана Франка. Драма Вакана вишла в січні 1901. р. Я її по одержаню 27. січня 1901. р. перевів і вскорі дав до редакції Літературно-Наукового Вістника. В Л. Н. В. була она печатана 1901. р., в кв. XI і XII. Чому п. Іван Франко написав, що вишов мій перевод затитулований »Перед Досвітом« в Л. Н. В. року 1900, отож перед тим, нім ориґінал явив ся, не знаю. Може звичайне недбальство п. Івана Франка, може забудка або може...

Даючи до редакції Л. Н. В. мій перевод, я згодив ся на зміну правописи, до котрої я взагалї меншу привязую вагу пр. місто: єго, єму — його, йому і пр. Позволив я ті зміни робити. але жадні інші. Тим часом п. Іван Франко не лише тих змін дозволив собі, але і декотрі інші. І так приміром місто молодий пан, junger Herr всюди поклав панич, не знаючи, що в угорско-рускім »панич« зовсім не уживає ся. Тим способом багато уняв льокальному говору. Було вже зроблене, знов все перемінати, то-б стояло багато часу; тому хоть

се трохи було зроблено не влад, не так як я хотів, я пристав. В драмі *Der Tag. Drama in vier Aufzügen von Stefan Vacano. Berlin. 1901* на стор. 1. на переді в надписи находимо: „Es sind stolze schöne Physiognomien darunter, aber auch seltsam komisch anzusehende und sie sind durchwegs in *Rosen* abgebildet“. *Rosen* значить Познань, я так і перетолкував; але п. Іван Франко замітив, що єму здає ся, мабуть *Rosen* тут значить Прешбург. Я не причуваючи нічо злого, дозволив єму послідити (чого тепер жалую) і в разі, коли б справді се було Прешбург, поправити. Однакож опісля в коректі я тоє місце єще раз прочитав в оригіналі і пізнав, що *Rosen* тут не значить жадного міста, ні Познаня, ні Прешбурга, а пози або постави, тому я перемінив так: „Між портретами, що змальовані майже всі в позах, видно горді, гарні фізіогномії, але подекуди і чудернацкі, настобурчені; понайбільше з великими усами“, (гл. „Літературно-Науковий Вістник“. Книжка XI. За падолист 1901. року, стор. 201 і осібний відбиток стор. 10, стих 5—7). Тим часом 1905. р. розказує п. Іван Франко про місто *Rozon* (!), котрого в цілій драмі нема, і подає фальшивий рік видання тої драми: 1900, а разом місто сторони пробіл, що розуміє ся значно утрудняє тому, хтоби хотів сам дослі-

дити*). Так не причинив ся нічим до доброго діла, сам же набрехав доволі. Справди чисто франківський спосіб!

Які то „помилки“ я дозволив єму поправити, не подав п. Іван Франко, я про жадні помилки не знаю. Лишень єму маю завдячити, що Гейза він слідуочи дуже „певному“ чоловікови, „поправив“ на „Гейжа“ і я доперва в відбитку тую неточність поправив.

При кінци облудно і зухвало твердить п. Іван Франко: „ваш противник не злякаєть ся, чесно достоїть вам кроку і дасть відповідь на ваші закиди“, що „він вимете по змозі стухлятину, фарисейство, заскорузлость та надуте неучтво в тих інституцій, що повинні бути храмом чистої наукової праці та безоглядного служеня правді й розвоєви нашого народа“.

Що „противник“ не злякає ся, що він чесно (?) достоїть кроку і дасть свою „учену“ відповідь на всі наші закиди, завинувши ся в плякат з написом: „Шчо таке Ібн Дастова Русь.“ Шейковського 1880, про те ми і не сомніваєм ся. Такому „чесному“ правдолюбу, як п. Іван Франко се можливе; однакож не віримо, щоби люде справедливі і тямучі єму повірили.

*) Posen, Познань. — Прешбург нім. Pressburg або Presburg, слов. Prespurk, угорек. Pozsony, лат. Posonium. I. B.

Впрочім він „по змозі“ причинив ся до усуненя „стухлятини“ і „заскорузлости“, розуміє ся, яко „совісний“ чоловік з чисто „наукових“ причин. І так я подав до Наукового Товариства ім. Шевченка о випечатане висшого курсу „Зоології“. Зоологію ту я писав 4 роки (1900—1903), всего на 100 аркушів друку викінчаючи перед всім дуже старанно термінольогію і номенклятуру. Довго над тим раджено, та ухвалено наперед дати зоологію до оцінки. Протягнуло ся се до весни 1896. року. По одержаню оцінки скликано виділ і ухвалено печатане зоології. Ухвала була, та до виконаня тої ухвали далеко. Небавом знов скликано виділ і еще раз порушено справу моєї „Зоології“. Тим часом обробив більшу часть членів п. Іван Франко. І так почали панове виділовці говорити: печатане „Зоології“ стояло б 20.000 золотих т. є. 40.000 корон, а зоологія буде за 10 літ перестаріла (!). Так богато видати товариство не може. Печатане „Зоології“ вже ухвалене знов взято під обранду і знесено „для браку фондів“. Так ухвалили панове, що самі на зоології не розуміють ся і послуговували ся аргументами не своїми а їм злосливо піддаваними, при тім зовсім фальшивими. Товариство, що має власну печатню, печатане одного великого аркуша в 1000 примірниках стояло б не більше 20 золотих або 40 корон; отож 100 аркушів сто-

яло-б 2.000 зол. або 4.000 корон, кліші до 500 зол. або 1.000 кор., але числім вже разом кругло за цілу книжку 3.000 золотих або 6.000 корон; коректу від аркуша числю лише 20 золотих, разом за 100 арк. 2.000 зол. — разом з печатанєм: $3\,000 + 2\,000 = 5\,000$ золот. або 10.000 корон, т. є. одну четвертину того, що противники навели (40.000 корон!), щоб не допустити до печатаня зоології. Смішним заміт, що за 10 літ моя зоологія буде вже »перестаріла«. Як би так мізковати, тоби властиво жадної книжки наукової не видавати, бо о кожній науці дасть ся тото сказати, що за 10 літ буде дещо в ній змінене. Що до термінольоґії і номенклятури моя зоологія має тим більшу стійність, що опертана людській підставі, а тої не стратить ніяк за 10 а навіть за 100 років. Що до річи то зміни, які настають за 10 років, такі можуть бути незначні, що книжка через те не стратить на вартости; коли написана добре, то і по 50 роках буде мати свою стійність. По 10 роках перестарітсья може хіба який підручник школьний, але не тратити вартости діло наукове. Ото-ж всі аргументи приведені против моєї зоології лишень соромом стають для тих людей, що заєдно балакають про »український університет« і в сей »сердечний« спосіб беруть ся підпомагати до тої ціли.

Впрочім тямити належить, що моя зо-

ольогія в тім об'ємі у нас перша. В разі випечатання она поділила-б ся на дві часті, кожда по 5 зол. або 10 кор. Ціла зоологія стояла-б про те 10 золотих або 20 корон; цілий наклад спроданий виносив би 1.000×10 зол. = 10.000 золотих або 20.000 корон (не числячи рабату). Розпродаж цілого діла шла би не скоро, а можна би числити на яких 50 літ. В кождім случаю страти матеріяльної для товариства не було би ніякої. Належить також і про се згадати, що Наукове Товариство ім. Шевченка печатаючи наукові видання на пр. Збірники етнографічні ледво чи може числити на сильнійший відбор книжок публікою т. є. мусить тратити, а здає ся нам на ті книжки більше тратить, ніж би в найгіршім случаю уронила на »Зоології«, котра, хоть і проведена науково, таки більше займає загальн. освіт. людей, тим ваче, що увзгляднає крім важнійших річей заграничних, головн. наш. краєві звірята. До поострення читателів служать впрочім і ритовини виконані совісно.

Если мені за життя не удасть ся випечатати зоології (в 62. році і діткнений тепер тяжкою хворобою, надію не можу мати велику), то ціла моя праця змарнує ся. Могла-б вправді печатати ся книжка тота по моїй смерті, однак її випечатане стояло-б тогді далеко більше а з досвіду відомо, як звичайно посмер-

тні видання бувають видавані. Одмова виділу Наук. Товариства ім. Шевченка печатати висший курс зоології се справди велика заслуга певних панів для українського університету і для цілої нашої літератури, а треба ще зауважити, що термівологія і номенклатура природописна найчисленнійша і трохи чи не найтруднійша.

На тім би вже нам закінчити. Не будуть багато говорити п. Іванови Франку, любезному свому ученикови, котрому я був таким професором, яким би для рідного сина не міг бути лучшим. Справди трудно найти таку зависть і ненависть у ученика, котрому лише добро робило ся. А ще і надто: не тільки п. Іван Франко був моїм учеником, але і трох его синів ходило підо мною, і для них був я учителем як отцем — хоть і знав, що їх батько п. Іван Франко з «вдячности» ненавидить мене, бо «доброту» батька на синах карати, уважаю нікчемвим. Тепер п. Іван Франко вже мене не потребує, то-ж в его серденьку лише злість і ненависть для мене, котрої вже закривати не потребує, а здавалось ему, що буде міг брехати на всі заставки і я зовсім нічого, так як і доси, ему не відповім.

Та дехто може замітить, таки то оно переборщене від свого бұвшого ученика жадати, що-б він зовсім ділав по напрямі учи-

теля. Того ніхто не жадає. Примір власне довідний я сам. Бл. п. Іван Гушалевич був моїм катихитом. Вправді був він для мене, як і для всіх моїх колегів, справедливим; особної ласки однакж не зробив мені жадної, впрочім такої я не потребував; але я оціняю его ділане яко катихита для цілої молодежи, его розумну любов для учеників і его щире заняте іменно тими учениками, котрі потребували піддержки і заохоти. Тому то я все почитаю его память і з глибокою почесністю відзиваю ся про него. Але таки що до питання язикового я зовсім иншого міння ніж покійник. Мимо те я все, що Іван Гушалевич зробив для галицької русчини придатного, вельми ціню і тішить мене кожда удала его праця.

Зовсім инакше п. Іван Франко; він не соромить ся против давного свого учителя, против учителя трех своїх синів, не тільки в письмі ворожо виступати, але навіть злобно брехати.

П. Іван Франко був підо мною лише три роки: в другій, третій і четвертій класі гімназійній в Дрогобичи, де я ділав на него совістно і він хорошо розвивав ся. Потому перенесено мене на моє старанє до Львова. Опісля п. Іван Франко підляг зовсім иншим впливам, а на університеті у Львові знов иншим. Хоть і як оказав ся він мені невдячним, я забув те все, і думав, що то недосвідчена

молодість у него бурхає. Все прощанє з моєї сторони здалось ні до чоґо; п. Іван Франко, яко старий чоловік, показав ся тепер так злосливим і завистним против мене, як перед 30 роками. Если п. Іван Франко від почину свого виступу був незвичайно зарозумілий і зухвалий, так тому не подивуєм ся, коли зважимо, що судилось єму виступати в Галичині межі Русинами, котрі, іменно 30, а навіть 20 років тому назад, були менше розвиті і всяким екстраваґанціям п. Івана Франка не лише не противили ся, а навіть їх уважали »ґеніяльностию«. Те так его роззухвалило, що він почав кидати ся на ріжних наших людей (народовців), котрим завидував навіть те скромне імя, яке може мати руский письменник в Галичині (і так М а с л я к а споґанив, бо чув, що таких історичних дум не годен написати, Г р а б о в и ч а, котрого повісти не дали єму спати, і инших). а навіть і з чужих літератур почав чіпати ґенієв пр. Мицкевича і Шилера. Оно то і смішно стає, коли такий »великан«, як Іван Франко, стає висмівати світового поета Шилера приводячи з его поезий місце злосливо вирване, а те євдичить, що цілости або не прочитав, або не вспів зрозуміти. Певно реченє: *Der Mensch ist nicht geboren, frei zu sein* (Goethe's *Tasso*, II. 1.) єсть загальною правдою; тим часом Шилера:

Der Mensch ist frei erschaffen, ist frei
Und wär er in Ketten geboren —

має свою правду, але тільки випливає з ситуації, яка представлена в драмі.

Та навіть в викладі габілітаційнім*) виголошенім у львівськім університеті 18. лютого 1895. р. п. Іван Франко про Тараса Шевченка так виразив ся: „В своїй боязни(!) перед мальованем різких конфліктів між людиною і людиною поет доходить до комізму(!), бо коли н. пр. хоче показати нам в Яремі страшного местника і мучителя, то не вміє про него сказати нічого страшнішого над те, що він »на ножах і днює і ночує« і що він »мертвих ріже, мертвих віша, палить«. Зовсім як той козак з народного анекдота, котрий хвалив ся, що вбив Татарина, відтявши єму руку й ногу, але голови єму не відтяв, бо єї у него не було«. Се глупе виражене п. Івана Франка, стоїть зовсім на тім самім рівні дотепу »як коли малий уличник покаже вам язик« а навіть єще гірше. П. Іван Франко піби хвалячи Шевченка виражає ся про нашого генія, мовби який хлопак ремісничий жартуючий про якого дурника. Певно такого викладу ще не було в нашім університеті, а заразом і такого збез-

*) Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. VI. 1895. кн. 2.

чещеня нашого генія устами »народовця«. Нічого би не мали, коли-б прелєгент скритикував навіть острійше самого Шевченка — хоть се для виказаня стійности »Наймички« не конче було потрібне — але дозволити собі на такі кпани, як п. Іван Франко, се предся за богато! Охочі Івана Франка боронити скажуть: та то правда, він завинив тут, та треба узгляднити у него брак одвітного вихованя: він не хотів образити нашої народности, вирвало ся ему се зовсім мимо волі так собі. Виразити ся тим способом про Шевченка чоловікови, котрий габілітує ся на університеті, се річ не чувана; не поможе тут »брак вихованя«, бо маючи викладати про Шевченка, він повинен добре розважити, що може уйти, а що ні, що єго говоренє в данім випадку дотикає цілий народ. Чому так п. Іван Франко виразив ся, нам зовсім понятно. Славу Шевченку, хоть він не межи живучими, завидує; та мусів єго похвалити, хоть се не було ему приятно; тому хотів він по можности єго задернути, щоби звернути увагу на своє бистроумє. Маючи тую ціль на оці, він забув на все инше, і про те виразив ся так грубо, тривіяльно.

Зависть п. Івана Франка виявляє ся навіть до людей, з котрими він жив у тісній дружбі, если єго непокоїть їх »слава«. І так приміром Михайло Павлик був єго другом,

котрий йшов з ним разом durch dick und dünn. Новішими часами при обходженю єго ювілея Іван Франко навіть жертвував 100 корон на фонд свого друга. Але вскорі роздумав ся инакше. Правда що до творів літературних ніхто не буде рівняти Павлика з Франком, але що до чистоти характеру і сталости переконаня мусьят і ті, котрі зовсім иншої думки ніж п. М. Павлик, признати, що то чоловік, котрому під тим зглядом нічого закинути не можна. То не така вітрова хоруговка як п. Іван Франко. Ото-ж п. Іван Франко бере ся »розкривати« житє п. Михайла Павлика. Іменно твердить він, що Павлик видаючи газети соціалістичні не зовсім поступав чесно, а Ковалевский, що дав п. Павликови 2.000 золотих на ціли партії соціалістичної, потом приїхавши до Львова і побачивши господарку Павлика єго грішми (за аркуш газети платив п. Павлик 16 золотих в печатні!). так дуже згряз ся, що за два роки помер ражений апоплексією! Шкода тільки, що правдолюбному п. Іванови Франку ніхто не повірить на єго чесне слово! »З'іванофранчив« свого друга, та єго поступованє кождий назве негідним а єго бистроумні заміти „дїтвацкми або штубацкми“.

Найде ся може який молодик, що п. Івана Франка тепер пожалує, бо коли минуло єму 50 літ, ніхто не обізвав ся для звеличаня „великого“ чоловіка, прошла тотя річниця зо-

всім незаметно. О, правда! п. Іван Франко дуже нещасливий. Насміяв ся, накупив собі трохи не з всіх діятельніших народовців, обругав найщирших патріотів, обсмів і обхулив священників,*) а народовці за те почили его за

*) Всіх наших священників не можна хвалити, найдуть ся між ними і такі, котрим не одно дасть ся закинути. З того однак нічого не можна взагалі висновати. І в кождім иншій стані бувають всіма. Але таки мусимо сказати, що переважно наші священники то люде чесні і високо патріотичні. Згадую се, як я раз на екскурзіях язикових заїхав до бл. п. о. Йосифа Витошинського, пароха в Денисівцях. Нашов я его дома межі селянами, котрих він окрім позиточних відомостей, вчив також співу і музики. Поведенє его з селянами було так сердечне і любовне, як отця з дітьми. Я тогди порівнав себе з тим великим народовцем. Цілий час від р. 1864. я все щось нипав і старав ся в своїм зачерку для свого народа щось зробити, а предся як малим було те все в порівнаню з ділом о. Йосифа Витошинського. До так великої любови, до так великого пожертвова-ня як о. Йосиф Витошинський я не здібен. І мимо волі я нагадав Мицкевича:

W myśli chęć tylko widzimy, w działaniu
[potęgę,
Trudniej dzień jeden przeżyć, niż napi-
[sać księgę.

Власне тії слова, котрі п. Іван Франко, не зрозумівши їх, по своєму обругав. О. Йо-

житя в сали засіданій Н. Т. Шевченка портретом. Вправді той портрет не так представляє его, як він дійсно виглядає, а так, як коли-б він дійсно був красавцем на всю околицю; та те бачите нічого, се ще збільшує его «славу». «Руснаки! Українці! ха-ха! сих можна спалюжити, як хочеш, а будуть мати перед нами морес, ще легше нас слухати муть!» так відай думав п. Іван Франко дивлячись на свій розкрашений портрет!

Себе вихваляти п. Іван Франко все мав на думці, хоть би се сталося коштом других людей, котрих в загалі зовсім не цїнить. От і тепер приводячи „студії над Українськими народними піснями“ (Записки Наукового Товариства імени Шевченка. 1907. II. В. на стор. 40.) він пише:

сиф Витошинський присвятив ся для добра своїх прихожан; задля тихої і совісної праці для своєї пастви не мав ширшої слави. Але те все не спиняло его в трудах повзятих для ідеї. О. Йосиф Витошинський походив з давньої родини священничої.

Другим приміром най буде бл. п. о. Станислав Новосад, парох в Підгайцях. Був він сином селянським. Знали ми его ще яко бідного ученика гімназійного. Станислав Новосад яко ученик був смирний і потульний, але мимо своєї бідноти крішко любив свою народність. Кождою рускою книжкою ново у нас виданою він вельми тішив ся, і куповав до

Ніжки мої біленькі,
 Не мати вас умиває,
 Пісок пальці розідає. (властиво: роз'їдає)
 Кровця пуки(?) заливає.**)

»Цікаві тут слова „пуки“ може помилка замість „путі“, дороги і пр. П. Іван Франко не зрозумів „пуки“, а если-б списователі тих пісень жили, то-б їм добре за се змив голову („пуки“ він, Іван Франко, сего не розуміє! то зле списано, очевидно помилка невдатних списователів!); але они вже не живуть, то-ж шкода їх займати, і так Івану Франку они пошкодити не можуть. Однакж все таки нагода почванити ся великим своїм знанєм і ерудицією, тому дав знак питання при слові

своєї бібліотеки. Скінчивши гімназію і здавши матуру вступив до руского сіменища. Ставши священиком він присвятив ся для свого люду. Працював совістно, але тихо; в дальших кругах про него ледви чи було чути. Р. 1904. захорував він смертельно; перед смертю все майно, яке придбав, 60.000 золотих (120.000 корон) пожертвував на запомоги для руских учеників а роздачу тих запомог поручив „Просвіті“. То був правдивий патріот!

Тут наводим лише сі два приміри священиків-патріотів вже померших, а не наводимо більше, іменно не хочемо говорити про живучих, котрим най Бог ужичить як найдовшого віку. Питаємо ся, чи маємо тих чесних патріотів для того ненавидіти, що они священиками?

І. В.

пуки і замітив »цікаві тут слова etc.« Тим часом показав тою своєю »дотепністю«, що зовсім не зрозумів тих стихів: пуки значить: пучки, кінці пальців (іменно їх спід), брюшки. Оттак:

Кровця пуки заливає

єсть зовсім добре, а зовсім безтолково було би змінити на »пути« або як п. Іван Франко пише: „путі“*) Так то чудесне слово „замість“ нічо не помогло і не покрито незнання п. Івана Франка. Пропонована поправка п. Івана Франка лише би поповала всю поезию цілого стиха, котрий дише чистотою і легкою понятністю.

*

Так пізнали ми доволі п. Івана Франка Зарозумілість така, якої не найдете безпечно в цілій Галичині, охота блєстїти, охота всїх тих, котрі єму видають ся небезпечними ри-

**) Русалка Дністрова. У Будимі 1837. Думи і думки. ч. 11. стор. 26. стих 6. — Pauli. Pieśni ludu ruskiego w Galicyi. 1839. Імовірно Жерота Паулі відписав сю пісню з „Русалки Дністрової“, котра книжка в той час була за-пречена, ото-ж в книгарнях нігде не можна було її дістати. I. B.

***) В горах і на Угорщині говорять: та путь, genit. тої пути, на Україні: той путь, genit. того пути, де куда: того путі. I. B.

валями, опанлюжити, споневірати, если тільки думає, що те ему до его ціли придасть ся. Правда, кількох не спанлюжив доси: то ті, що ему з різних причин без'умовно і сліпо клонять ся, або ті, котрих він вправді сердечно ненавидить, але на разі не сміє їх чіпати (Василь Стефаник). Радби всіх критикувати і обсміяти; тим часом в его письмах найдете спору виразів польских а декуда і московских а також і шкодливих, зле утворених неологізмів. І так находимо у него: обалити (obalić, обвалити), нічтожність (ничевість; понеже в малорускім нема слова: нічто, то не може бути: нічтожність), тільки моци (тільки сили), гавронів (gawronów, гайворонів), згуки (звук), відгук (відзвук, відгомон), радця (совітник, радник), видівня (видно), змрік (смерк, сумерк), природник (przyrodnik, природовець; природник вже Нечуєм ужите в значеню: побудка природна), природничий (przyrodniczy, природописний), цьоця (тета); чеськанація справедливо може бути горда на такого поета (Л. Н. В. 1900. XII. за грудень стор. 169.) може гордити ся таким поетом, може бути горда з такого поета — із новоутворених: унимність, одноманітний, різномаїтності і пр. — і в граматиці такий же хват: безсоромності, але: можливости не: можливісти і пр. пр.

В многих злядах проявляє п. Іван Франко більший талант на примір в повістях, як в образках з життя робітників бориславських і пр. Натомісць стихи пише инколи досить слабї; але нераз удасть ся ему написати і стих добрий, однак з того не випливає, щоби він мав право паплюжити всіх тих стихописців, котрі ему не по нутру, бо они не суть великими поетами.

І п. Іван Франко не єсть великим поетом, а предся дуже немудро би було порікати его за те, що пише стихи. Найпише, коли має охоту. З его праці таки буде хоть в части користь для нашої літератури. І в инших літературах бувають добрі поезії, котрі приносять загалу пожиток, хоть їх авторів годї уважати великими поетами. Новїйшими часами п. Іван Франко розстрілив своє діланє на дуже розличні (або як стережучись неольогізмів каже: ріжноманїтні) поля, всюди хотїв би бути першим, що таки ему не вдає ся; через те роздроблюване своєї діяльности він ослабив свою силу а зарозумілість думаючи, що о всім може говорити. Тож найстратить огидну буту своєго серця, найхристиянська покора і скромність поселить ся в его груди, най старає ся ставати все совершенїйшим, а тогдї Господь на него сил и злїє мног. Виравдї не буде всего знати ні-

коли, не в однім еще помилить ся, але в кождім случаю буде ёго діланє огляднійше і не опротивіє нікому.

»Дивне се людске серце! Найбільше щастє, найбільшу розкіш бачить в тім, щоб задати другому болючий удар, зробити його нещасливим, відібрати йому віру в людей і надію на ліпше«. Так пише п. Іван Франко в одній із своїх повістей. Понайбільше оно так буває. Рідко однакож лучають ся і висми. До таких рідких висемів належу я. Я ніколи не тішив ся і тепер не тішу ся з нещастя другого. Віру до людей я втратив дуже рано сиротою міряючи світ і живучи в дуже прикрих обставинах а надії я не покладав ні на кого, яко сирота від юних дїт і не мав покладати на кого. Бога візвавши на поміч я працював за молоду усильно, а все, що маю, лише власній завдячую праці. В житю я стрічав майже завжди неприхильних людей; перед ними я не уступав, однакож не старав ся їм шкодити. Плюнув — тай тільки. І в заводі літератскім я стрічав подібне, як в твердій прозі життя. Однакож я не унивав, коли народовці оказались мені не конче привітливими, я не скаржив ся і не обрушував, лише втягнув ся в себе і працював тихо дальше. Навіть коли вдруге я вернув до Львова і з початку трохи більше горнув ся до наших народовців, вскорі

переконавши ся, що они раді видумують байки і оповідають їх наче незбиті факти, я відсунув ся, і хоть не перестав дальше працювати, таки держав ся осторонь а працював в обранім зачерку витревало і чесно. А хоть і бачив в близшім окруженю нещирість і утаену зависть, таки не підносив ради того галасу, бо не хотів незгодою ослаблювати нашої сили. П. Івану Франку я все давнійше простив, і колиб він новійшими роками не заціпав мене, був би мовчав до гробу. Та коли він укріпивши свою позицію в Науковім Товаристві ім. Шевченка, взяв виступати против мене, свого бувшого професора, так як перед 30 літами, я рішив ся проговорити і виказати всі его „чесні“ вчинки. Довідавши ся, що я працюю коло висшого курсу зоології, він ніби то „безсторонний“ критик в Л. Н. В. р. 1901. (дивним дивом я добачив се доперва при кінци 1902. р.) згадав про »Денницю« яко про »стухлятину«, щоби мене під час ладження моєї книжки, о скілько мож, як він думав, знеохотити; р. 1903. він згадав в записках Наукового Тов. ім. Шевченка злосливо про мій „Одвіг п. О. Партицкому etc.“ саме перед сороклітєм моєї літературної праці, а 1905. р. в »Літ. Наук. Віст.« в статі незвичайно грубіянській, простачій і брехливій напав мене порікаючи мою брошуру: »Правда в очи коле« — а дальше р. 1906. виступив против печатаня

зоології (розуміє ся, він „нічого“, тільки виділ Товариства ім. Шевченка так ухвалив!), чим заподіяв шкоду властиво не мені, бо мені з випечатання зоології не вишла-б жадна користь, а народній справі, котра від пуского говореня про »український університет« не зискує нічого. То новійші затії п. Івана Франка. Щоби своїй злосливій роботі надати якусь підставу, голосить п. Іван Франко, що я нічиїх заслуг не оціняю, що я нікого не виджу, окрім себе і таке инше, що все віднести би хиба до него самого. Сучасною критикою, до того еще визиваючою, я не займаю і не займав ся. Если звернув в своїх фейлтонах увагу на невдалі вирази, уживані декуди в наших письмах, то ніколи не нападав лично наших писателів; сказав по просту ті а ті вирази уважаю за злі, можете мої уваги прийняти або ні. Тим я о ціле небо ріжню ся від гуртковців, котрі критикуючи під зглядом язикивим не раз дуже несправедливо, личне нападають авторів, а свої часто так дуже схилені мніня, подають яко єдино можливі. Впрочім для якої ціли я мав би критикувати злобно наших людей? Очевидно тут ціль переважно материяльна має ся на оці; додатково також має вагу загальна власність »людського серця«. Я відтягнув ся від всего, лише не від праці, з котрої для мене користи ніякої. А може у мене які пляни високі і тайні?

Маючи 62. рік і діткнений до того тяжкою хворобою чи можу мати для себе надії великі?

Для мене се не велика приємність тепер що так скажу, перед гробом картати свого бувшого ученика, ktorого я в своїм часі вів з такою любовю. Ледви можу се повірити, що мій давний ученик, ktorого також і трех синів учив, виступив против мене так негідно і так брехливо, та що в засліпленій люті, бачучи лише своє власне я, споневірів загальне добро народне а навіть звичайну людяність.

Ві Львові 17. серпня 1907.

Поправка:

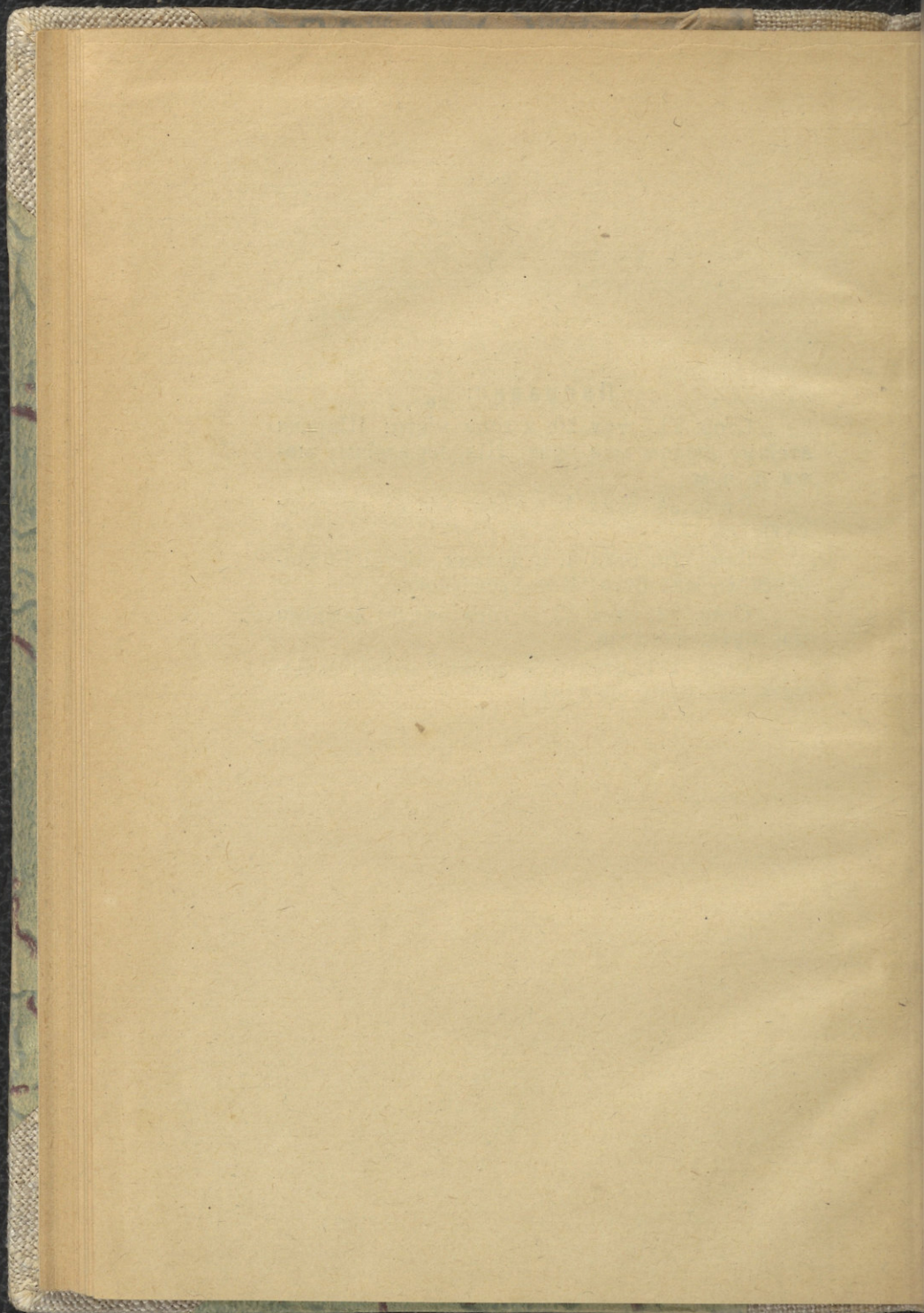
Стор. 11. стих 20. з гори місто: Ширене:
атеїзму людом має бути: Ширене атеїзму ме-
жи людом

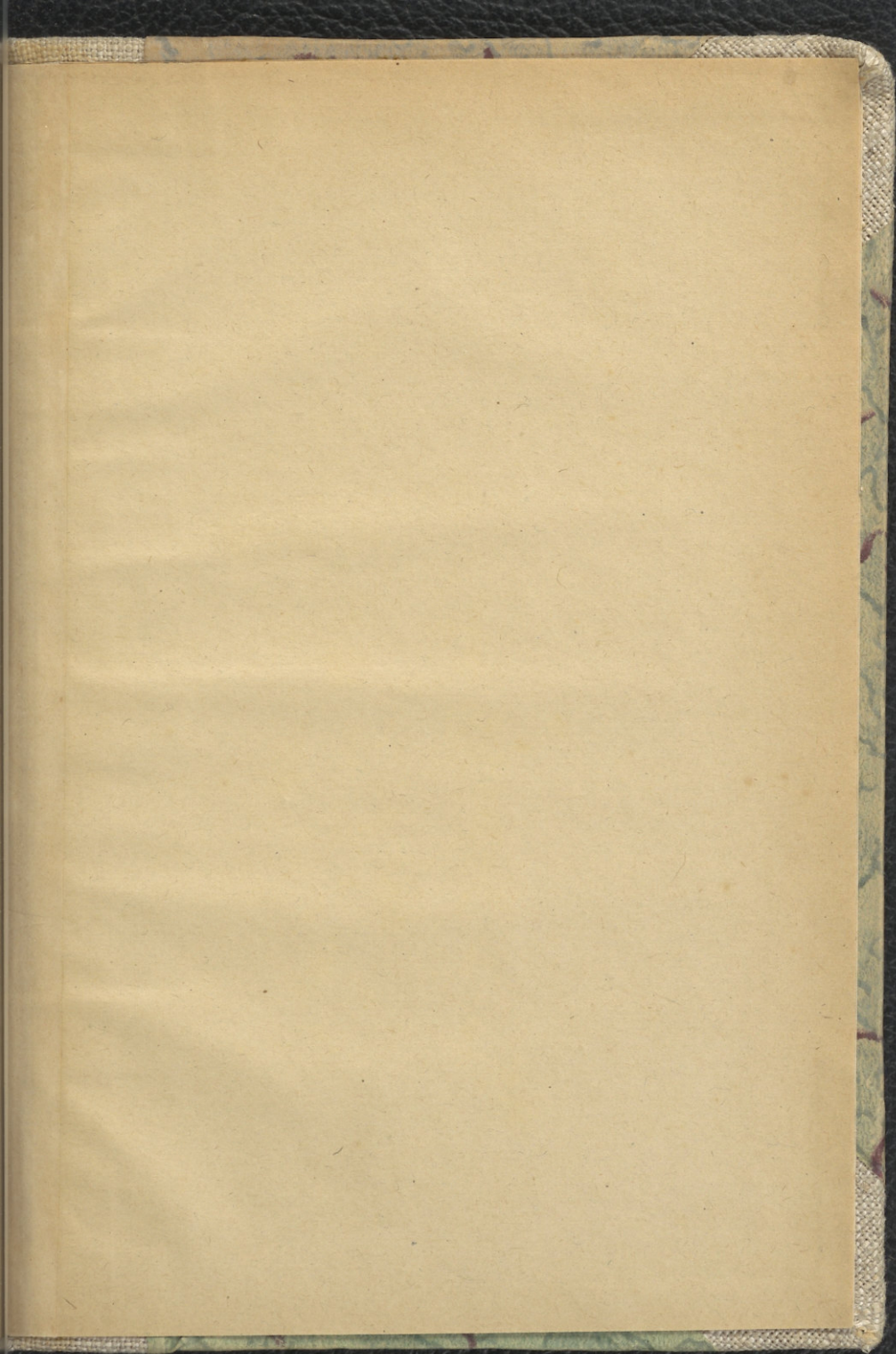
Стор. 34. стих 4. з гори місто: які має:
бути: як і.

Стор. 79. стих 4. з долини місто: Котля-
ревського має бути: Котляревського.

Стор. 89. стих 13. з гори місто: завжди
має бути: завжди.

Стор. 111. стих 5. з долини місто: свід-
чить має бути: свідчить.

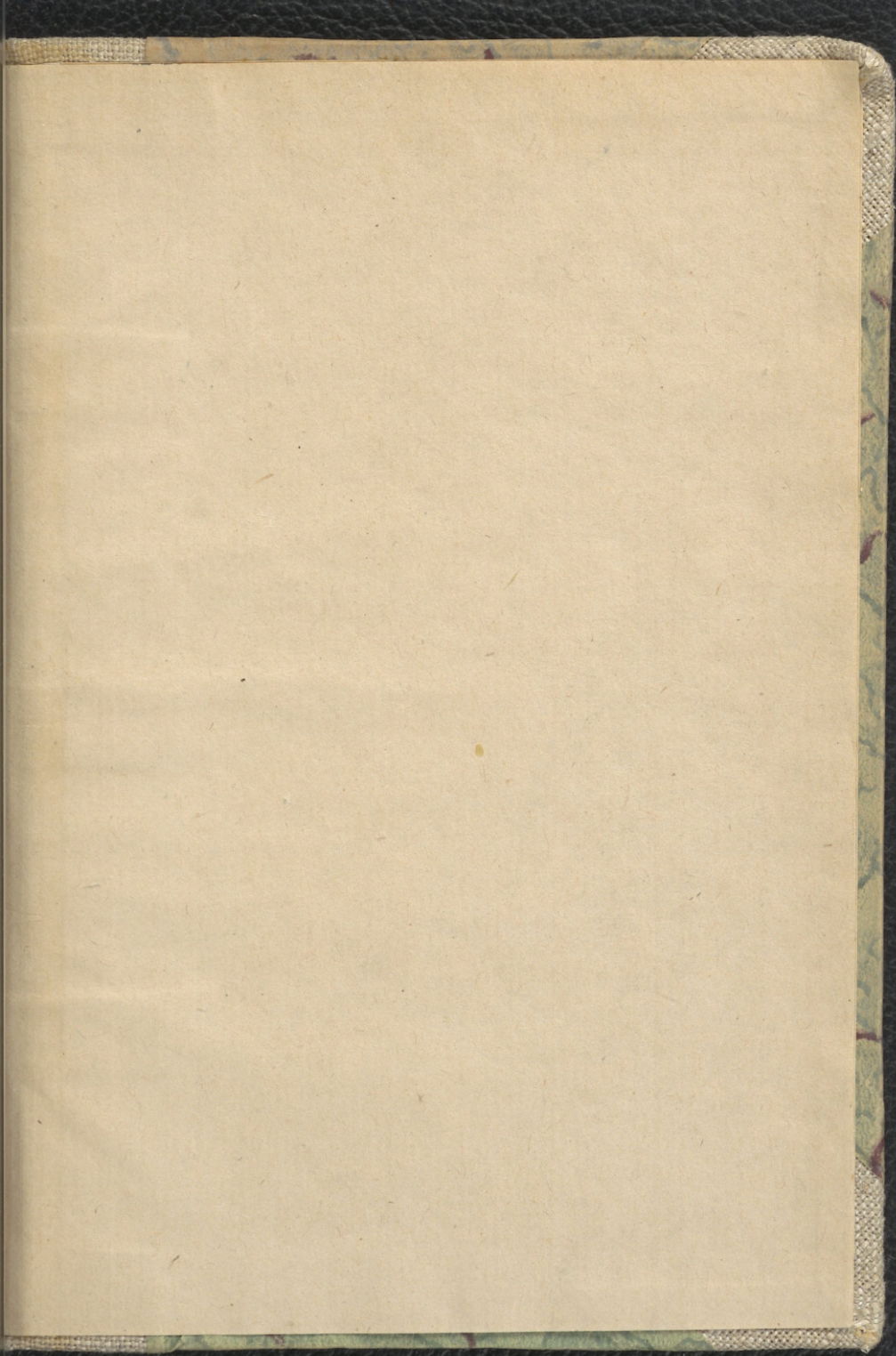

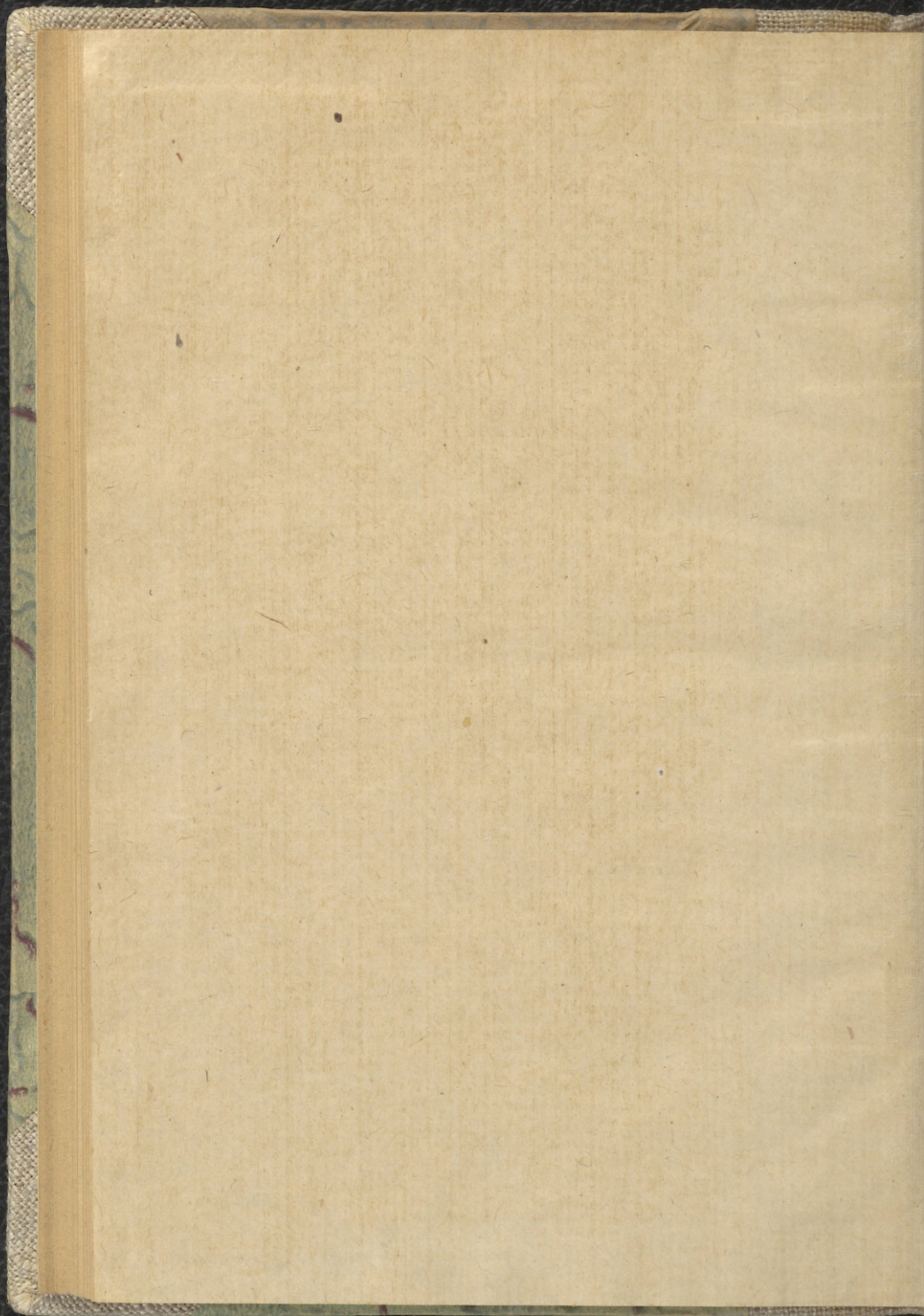
W

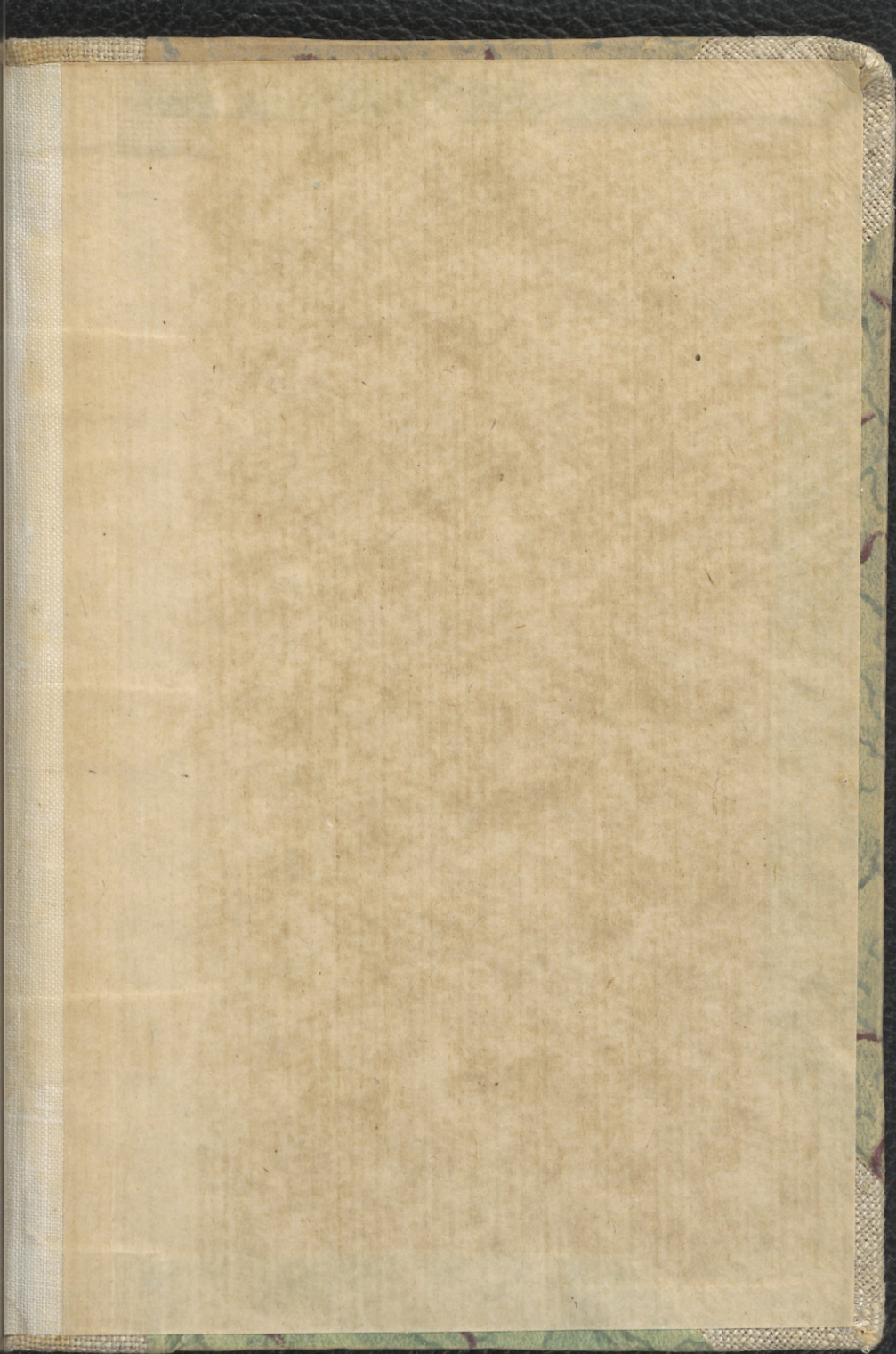
Smetanski, Srećecin

12.7.63

20,-

247137

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001016523430